

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Vznik Státu Izrael a pomoc Československé
republiky**

Daniel Novák

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

**Vznik Státu Izrael a pomoc Československé
republiky**

Daniel Novák

Vedoucí práce:

Mgr. Martin Bouchal

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu mé práce Mgr. Martinu Bouchalovi za jeho pomoc a užitečné rady při jejím zpracování.

OBSAH

1 ÚVOD	7
2 CESTA KE VZNIKU STÁTU IZRAEL	11
2.1 <i>Sionismus</i>	11
2.1.1 Ideové počátky sionismu	11
2.1.2 Politický sionismus	11
2.2 <i>Židé v Palestině před rokem 1918</i>	12
2.3 <i>Britský mandát Palestina</i>	13
2.3.1 Dvacátá léta	13
2.3.2 Třicátá léta	14
2.3.3 Návrh na rozdělení Palestiny.....	14
2.4 <i>Druhá světová válka</i>	15
2.4.1 Zapojení Židů do války	15
2.4.2 Židovská nespokojenost	16
2.5 <i>Od druhé světové války ke vzniku Státu Izrael</i>	17
2.5.1 Britská politika vůči Palestině	17
2.5.2 Řešení na půdě OSN	18
2.5.3 Čekání na stát	19
3 ČESKOSLOVENSKO A ŽIDÉ	20
3.1 <i>Židé v českých zemích</i>	20
3.2 <i>Židé v Československu</i>	21
3.2.1 Židovská národnost	21
3.2.2 Asimilace nebo sionismus?	22
3.2.3 Tomáš Garrigue Masaryk	23
3.2.4 Edvard Beneš	24
3.2.5 Druhá republika a protektorát Čechy a Morava..	24
4 LÉTA PŘÁTELSTVÍ	26
4.1 <i>Českoslovenští Židé po druhé světové válce</i>	26
4.2 <i>Role Sovětského svazu</i>	27
4.2.1 Ideologické nepřátelství	27
4.2.2 Mezinárodní politika Sovětského svazu	28
4.2.3 OSN se ujímá řešení	29

4.3 Pomoc uprchlíkům.....	30
4.4 Diplomatická podpora.....	31
4.5 Československé zbraně pro Izrael	33
4.5.1 Ekonomické důvody	33
4.5.2 Dodávky vojenského materiálu.....	35
4.5.3 Doprava do Izraele	38
4.5.4 Letadla pro Izrael	40
4.5.5 Finanční podmínky	41
4.6 Výcvik na území Československa	41
4.6.1 Letci, tankisté, výsadkáři	41
4.6.2 Židovská brigáda	43
5 OD PŘÁTELSTVÍ K NEPŘÁTELSTVÍ	45
5.1 Odklon Sovětského svazu od Izraele	45
5.2 Zhoršení vztahů mezi Československem a Izraelem	47
5.3 Sionismus jako politický nepřítel	49
5.3.1 Proces s Rudolfem Slánským.....	49
6 ZÁVĚR	53
7 Seznam použité literatury a pramenů	57
7.1 Monografie	57
7.2 Články a příspěvky ve sbornících.....	59
7.3 Internetové zdroje.....	61
8 Resumé	64
9 Přílohy	65

1 ÚVOD

V roce 1896 vyšla kniha *Židovský stát*, v níž Theodor Herzl předkládal vizi židovského národního státu. Tato idea ale nebyla přijata všemi Židy bezvýhradně. Přesto odkaz jejího autora silně ovlivnil myšlenkový proud usilující o vybudování vlastního židovského státu. Sionismus významným způsobem zasáhl do dějin mezinárodního židovstva. Již rok po vydání této knihy se ve švýcarské Basileji konal první sionistický kongres, jenž přijal, prostřednictvím *Basilejského programu*, za svůj cíl vznik židovské národní domoviny v Palestině, která byla v té době součástí Osmanské říše. Přistěhovalectví do Palestiny se stalo programem, který měl později vést k vytvoření vlastního státu. Významným mezníkem se stal rok 1917. Byla vydána *Balfourova deklarace*, jež vyjadřovala sympatie vlády Velké Británie pro vznik židovské domoviny, a území Palestiny dobyly britské vojenské jednotky. Po první světové válce svěřila *Společnost národů* mandátní správu nad Palestinou Velké Británii. Přesto trvalo ještě dlouhá tři desetiletí, než vznikl samostatný židovský stát. Po druhé světové válce už nebyla Velká Británie schopna sama vyřešit záležitost Palestiny, která se zmítala bojem mezi arabskými a židovskými obyvateli. Proto byl problém postoupen *Organizaci spojených národů*. Ta v roce 1947 přijala rozhodnutí o vzniku dvou nezávislých států, což ale arabští představitelé odmítli. Přesto se cíl sionistického hnutí naplnil 14. května 1948, kdy byla v Tel Avivu vyhlášena *Deklarace nezávislosti Státu Izrael*. Už následující den překročila vojska okolních arabských států jeho hranice a mladý stát byl nucen bránit svou vlastní existenci.

Právě v tomto úsilí se významnou měrou projevila pomoc Československé republiky. Vzájemné vztahy Židů a Československa ale nebyly ničím novým a projevovaly se již dříve před vznikem Státu Izrael. První československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk měl k Židům a sionismu kladný vztah, ačkoli byl vůči vystěhovalectví Židů na území Palestiny skeptický. Stejný přístup k sionismu zastával i druhý

československý prezident Edvard Beneš, nicméně tyto dobré vzájemné vztahy byly narušeny druhou světovou válkou.

Po válce se obnovená Československá republika v mnohém změnila, přesto zůstala československá vláda, i díky vlivu ministra zahraničních věcí Jana Masaryka, sionismu příznivě nakloněna. Židovské organizace začaly hledat zdroj zbraní pro nastávající válku poté, co se ukázalo, že arabské obyvatelstvo je ochotno bojovat proti vzniku židovského státu všemi prostředky. Jedním z nemnoha států, který souhlasil s prodejem zbraní Židům, bylo Československo. To poskytlo velké množství vojenského materiálu, od ručních zbraní až po letadla.

Při posuzování příčin významné československé pomoci je ale nutné přihlížet nejen k tradičně dobrým vzájemným vztahům, ale zároveň i k obecné mezinárodní situaci. Přestože před únorem 1948 nebylo Československo komunistickou zemí, patřilo do sféry vlivu Sovětského svazu, což samozřejmě ovlivňovalo i československou politiku vůči Izraeli. A právě Sovětský svaz sehrál významnou roli při vzniku Izraele i při vojenské pomoci, kterou mu Československo v průběhu první arabsko-izraelské války poskytlo.

Přestože zpočátku byly vztahy Izraele a Sovětského svazu přátelské, na počátku 50. let došlo vlivem mnohých okolností ke změně dosavadní vstřícné politiky, což samozřejmě vedlo k proměně vztahů Izraele s dalšími komunistickými státy, tedy i s Československem. Nejviditelnějším důsledkem toho jsou soudní procesy probíhající v době, kdy docházelo ke zhoršení vzájemných vztahů. Obvinění byli viněni mimo jiné i ze sionismu, čímž se definitivně potvrdil obrat politiky východního bloku vůči Izraeli.

Tato práce je členěna do čtyř hlavních kapitol, které se věnují jednotlivým tématům. První kapitola *Cesta ke vzniku Státu Izrael* se zaměřuje na události, které stály na počátku sionistického hnutí a snah o vytvoření židovské národní domoviny v Palestině. Jsou zde popsány okolnosti od počátků sionismu přes vznik britské mandátní správy

v Palestině až ke vzniku nezávislého židovského státu. K této problematice jsem využil literaturu věnující se obecným dějinám Izraele, mezi níž mimo jiné patří knihy Martina Gilberta *Izrael: Dějiny*, Howarda M. Sachara *Dějiny Státu Izrael* a Bernarda Reicha *A Brief History of Israel*.

Druhá část této práce je zaměřena na vztahy Československé republiky a Židů před rokem 1948, které významně ovlivnili i oba prvorepublikoví prezidenti Československa. Stejně tak je posuzován vztah k Židům po druhé světové válce. Tomuto tématu se věnuje Moshe Yegar a jeho *Československo, sionismus, Izrael* a dále publikace Kateřiny Čapkové *Češi, Němci, Židé?*, Miloše Pojara, Blanky Soukupové a Marie Zahradníkové *Židovská menšina v Československu ve 30. letech* a kniha Tomáše Pěkného *Historie Židů v Čechách a na Moravě*.

Následující kapitola se pokouší ozřejmit roli Československa při vzniku Státu Izrael. Snažím se popsat spolupráci obou států, a to nejen v oblasti diplomacie a dodávek vojenského materiálu, ale například i při výcviku dobrovolníků a izraelských jednotek na území Československa. Zároveň vysvětluji výrazné mezinárodně-politické vlivy, které tuto pomoc umožnily, a zásadní roli, kterou při tom hrály mocenské zájmy Sovětského svazu. Pro tento účel jsem použil převážně studie Dufka, Karla Kaplana a Vladimíra Šlosara *Československo a Izrael 1947–1953*, *Československo a Izrael v letech 1945–1956* a knihu Laurenta Ruckera *Stalin, Izrael a Židé*.

Závěrečná část vysvětluje, na pozadí mezinárodní politiky, zhoršení vzájemných vztahů Izraele a Československa společně s celým východním blokem, které vyústilo v ukončení vojenských, ekonomických a diplomatických kontaktů, přestože byly oboustranně výhodné. Dále se v této souvislosti věnuji politickým procesům se sionisty, které jsou následkem výše zmíněných událostí.

Cílem této práce není jen popis okolností vedoucích k vytvoření nezávislého židovského státu. Pokouším se čtenáři předložit příčiny a důsledky složité mezinárodní i vnitřní politiky jednotlivých aktérů, jejichž

vlastní zájmy zapříčinily a umožnily významnou pomoc Československé republiky Státu Izrael v době, kdy se rozhodovalo o jeho přežití.

Výraz Žid, respektive žid užívám podle pravidel české gramatiky. Pokud se jedná o příslušníky židovského národa, je použit výraz Žid. Pro označení vyznavače židovského náboženství užívám výraz žid. Při přepisu hebrejských jmen a názvů jsem použil normu užívanou Janem Zouplnou v knize *Od jišuvu k Izraeli*.

2 CESTA KE VZNIKU STÁTU IZRAEL

2.1 *Sionismus*

2.1.1 Ideové počátky sionismu

Od poloviny 7. století, kdy Palestinu ovládli muslimové, se zde Židé postupně stávali menšinou. Na počátku 19. století se jejich počet v Palestině pohyboval okolo šesti tisíc,¹ což byla jen velmi malá část celosvětové židovské populace. Těžištěm židovského života byla diaspora. Právě v 19. století se ale objevilo mnoho těch, kteří se to rozhodli změnit.

Sionismus nebyl jen reakcí na antisemitismus. Víra v návrat na Sion byla vždy přítomna v mysli Židů, ačkoli jejich postoj k návratu do *Erec Jisra'el*² nebyl, hlavně v náboženských kruzích, vždy tak aktivní, jak by se mohlo zdát. S příchodem novověku se také změnilo vlastní chápání Židů. Náboženská víra, která se stala odlišujícím prvkem ve středověku, byla s příchodem myšlenek osvícenství, Velké francouzské revoluce, emancipace a zrovnoprávnění nahrazena národnostním pojetím židovství. Z žida se stal Žid. „*Sionismus je tedy postemancipačním jevem. Vycházel historického pouta se zemí předků, Zemí izraelskou, a zároveň se historicko-praktickým způsobem soustředil na symbol, latentní, pasivní, a přesto mocný symbol židovské náboženské tradice.*“³

2.1.2 Politický sionismus

Tím, kdo je se sionismem spojován nejvíce, je Theodor Herzl. Právě jeho osobou dostal sionismus aktivní praktickou a reálnou podobu. Přestože nebyl autorem nových myšlenek a ani jeho praktické činy nebyly vždy úspěšné, jeho činnost byla zásadní jiným způsobem. „*Herzl jako první prorazil sionismu cestu k židovskému i světovému veřejnému mínění.*“⁴ V roce 1896 vystoupil s ideou židovské státnosti v knize

¹ KRUPP, Michael. *Osmnáct století Izraele*. Praha : Nakladatelství P3K, 2010. s. 121.

² Země izraelská, hebrejsky Erec Jisra'el. Historické území zaslíbené podle biblického podání Židům.

³ Citováno dle: AVINERI, Šlomo. *Zrození moderního sionismu*. Praha : Sefer, 2001. s. 10.

⁴ Citováno dle: Tamtéž, s. 94.

Židovský stát a 29. srpna 1897 zahájil první světový sionistický kongres ve švýcarské Basileji. Na kongresu byl schválen tzv. *Basilejský program*⁵ a založena *Světová sionistická organizace*⁶, jejímž prezidentem se Herzl stal. Později si do deníku zapsal: „*V Basileji jsem založil Židovský stát. Kdybych to řekl dnes nahlas, odpověděl by mi všeobecný smích. Možná za pět let, ale určitě za padesát, to bude vědět každý.*“⁷ Mýlil se o pouhý jeden rok.

2.2 Židé v Palestině před rokem 1918

Rostoucí význam a popularita sionismu vedla mnohé Židy k odchodu do Palestiny. Přidali se tak ke komunitě, jakkoli malé a nevýznamné, přesto vždy v Palestině přítomné. Ve druhé polovině 19. století začali místní i nově příchozí Židé zakládat nové vesnice. Rostoucí počet židovských přistěhovalců a nově zakládaných osad ovšem vyvolával napětí s místními arabskými obyvateli, což mnohdy vedlo k násilným střetům, které jsou od té doby pro jejich soužití charakteristické až dodnes.

V roce 1914 žilo v Palestině přibližně 85 tisíc Židů a 600 tisíc Arabů.⁸ Osmanská říše se vstupem do první světové války po boku Německa ocitla ve válečném stavu s Velkou Británií, na jejíž stranu se přiklonili i Židé. V listopadu 1917 vyústila jednání mezi sionisty a britskou vládou v deklaraci, která byla podepsána britským ministrem zahraničí Arthurem Balfourem a měla formu dopisu adresovaného lordu

⁵ Basilejský program: „*Sionismus usiluje o zřízení veřejnoprávní domoviny židovského národa v Palestině. K dosažení daného cíle kongres chystá tyto prostředky:*

1. *Účelné osídlení Palestiny židovskými zemědělci, řemeslníky a živnostníky.*

2. *Místní a obecné uspořádání celého židovstva podle zemských zákonů.*

3. *Posílení židovského národního citu a vědomí.*

4. *Přípravné kroky k dosažení souhlasu vlád, nutného k uskutečnění sionistického cíle.*“

Citováno dle: KRUPP, Michael. *Sionismus a Stát Izrael*. Praha : Vyšehrad, 1998, s. 48.

⁶ Světová sionistická organizace reprezentovala úsilí a cíle sionistického hnutí a zřizovala další organizace, které vykonávaly sionistickou politiku s cílem uskutečnění *Basilejského programu*. Společně s *Židovskou agenturou* politicky a ekonomicky podporovala vznik židovské národní domoviny v Palestině. Po vzniku Státu Izrael převzala v roce 1952 zodpovědnost za židovské přistěhovalce a usidlování v Izraeli. V současnosti na základě *Jeruzalémského programu* vytváří podmínky pro jednotu židovského národa, přistěhovalce, podporuje Izrael jako židovský, sionistický a demokratický stát, viz <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Zionism/wzo.html> [cit. 8.12.2011].

⁷ GILBERT, Martin. *Izrael : Dějiny*. Praha : BB art, 2002. s. 32.

⁸ REICH, Bernard. *A Brief History of Israel*. New York: Facts On File/Checkmark Books, 2008, s. 17.

Rothschildovi. „Text deklaroval odhodlání britské vlády zřídít v Palestině národní domovinu pro židovský lid a zároveň garantoval zachování práv ostatních národních a náboženských komunit v zemi.“⁹ Přestože Balfourova deklaráce nebyla konkrétní, mnozí Židé ji považovali za příslib vlastního státu. Britský souhlas se zřízením židovské národní domoviny byl ale spíše kombinací náhody a prosazování zájmů jednotlivých politiků v průběhu první světové války.¹⁰

Přes politické deklarace se ale v Palestině stále ještě válčilo. Avšak brzy se projevila převaha britských jednotek, které pod vedením generála Edmunda Allenbyho v prosinci 1917 dobyly Jeruzalém.¹¹

2.3 Britský mandát Palestina

2.3.1 Dvacátá léta

Po první světové válce byl další osud Palestiny tématem jednání velmocí, které rozhodly v dubnu 1920, v průběhu konference v San Remu, o přidělení *mandátu Společnosti národů typu A*¹² Velké Británii. V červnu 1922 vydal Winston Churchill, tehdy ministr kolonií, tzv. *Churchillovu Bílou knihu*, v níž byly potvrzeny přísliby *Balfourovy deklaráce*. Zároveň ale limitovala imigraci podle ekonomické kapacity Palestiny a vyčlenila území na západ od Jordánu ze sféry židovské národní domoviny.¹³

Židovské přistěhovalectví do Palestiny i nadále pokračovalo, přestože podmínky místních obyvatel byly velmi obtížné. „Židovská komunita nebyla bohatá, většina půdy byla neúrodná, bydlení ve městech bylo jednoduché, dokonce primitivní, a arabská většina stále

⁹ Citováno dle: ZOUPĽNA, Jan. *Od jišuvu k Izraeli: formování izraelských mocenských elit 1919-1949*. Praha: Libri, 2007, s. 22.

¹⁰ MATHEW, William M. War-Time Contingency and the Balfour Declaration of 1917: An Improbable Regression. *Journal of Palestine Studies*. 2011, roč. 40. ISSN 0377919X. DOI: 10.1525/jps.2011.XL.2.26. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/info/10.1525/jps.2011.XL.2.26>.

¹¹ ZOUPĽNA, *Od jišuvu k Izraeli*, s. 22.

¹² Mandát – forma správy území, které v minulosti ovládalo Německo nebo Osmanská říše, udělená *Společností národů* mandátní mocnosti. Podle polohy byly utvořeny tři skupiny mandátů – A, B, C, viz <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/361608/mandate>, [cit. 8.4.2012].

¹³ SACHAR, Howard. M. *Dějiny Státu Izrael*. Praha: Regia, 1998. s. 131.

nespokojenější s přílivem nových židovských příchozích.¹⁴ Prvotní sny o získání většinového podílu obyvatel se brzy ukázaly jako nesplnitelné. V roce 1927, v souvislosti se zhoršením ekonomické situace, dokonce počet odchozích Židů z Palestiny dvakrát převýšil počet příchozích.¹⁵

2.3.2 Třicátá léta

Arabské požadavky vedly v říjnu 1930 k vydání tzv. *Passfieldovy Bílé knihy*, jež židovské přistěhovalectví omezovala.¹⁶ Ale reakce sionistů a britské konzervativní opozice přinutila tehdejšího britského premiéra Ramsay MacDonalda zaslat Chajimu Weizmannovi¹⁷ dopis, v němž předefinoval závěry *Bílé knihy* a potvrdil závazek napomáhat židovskému přistěhovalectví.¹⁸

Rostoucí antisemitismus v Evropě způsobil v letech 1929 až 1939 přistěhovačskou vlnu do Palestiny. Rok 1933 znamenal zásadní zlom v celých židovských dějinách. Nástup Hitlerova programově antisemitského nacionálně socialistického režimu v Německu donutil mnoho německých Židů k emigraci, často také do Palestiny, kde se v letech 1933 až 1936 podíl Židů zvýšil z dvaceti na třicet procent.¹⁹

2.3.3 Návrh na rozdělení Palestiny

Arabský odpor proti židovskému přistěhovalectví vyústil roku 1936 v generální stávkou, která byla ukončena až vytvořením Peelovy vyšetřovací komise, která navrhovala rozdělení Palestiny na dva státy a permanentní britskou mandátní enklávu v okolí Jeruzaléma. Sionisté ale odmítli stát tak malých rozměrů²⁰ a Arabové odmítli připustit pouhou

¹⁴ Citováno dle: GILBERT, *Izrael : Dějiny*, s. 63.

¹⁵ GILBERT, *Izrael : Dějiny*, s. 70.

¹⁶ SACHAR, *Dějiny Státu Izrael*, s. 164.

¹⁷ Chajim Weizmann (1874–1952) se narodil ve vesnici Motol v Rusku (dnes náležející Bělorusku). Vystudoval biochemii ve Švýcarsku a Německu. Stal se vůdčí osobností sionistického hnutí a sehrál klíčovou roli při vydání *Balfourovy deklarace*. V letech 1920–1931 a 1935–1946 byl prezidentem *Světové sionistické organizace*. Po vyhlášení nezávislosti Státu Izrael byl v únoru 1949 zvolen izraelským parlamentem prvním izraelským prezidentem, viz <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/weizmann.html>, [cit. 11.12.2011].

¹⁸ SACHAR, *Dějiny Státu Izrael*, s. 165.

¹⁹ GILBERT, *Izrael : Dějiny*, s. 92.

²⁰ Židovské postoje k územnímu rozsahu byly vždy dvoustranné. Emocionální význam Palestiny jako židovské vlasti byl nahrazován pragmatickým úsilím o získání životaschopného území, viz GALNOOR, Itzhak. *The Zionist Debates on Partition: (1919-1947)*. *Israel Studies*. 2009, roč. 14, č. 2, s. 74-87. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/30245854>.

existenci sebemenšího židovského státu. Plán se zhroutil a arabské nepokoje propukly nanovo.²¹

Mezinárodní situace však stavěla Velkou Británii před nové hrozby a britská vláda se proto, vzhledem k potřebě dobrých vztahů s Araby, stále více přikláněla na jejich stranu. Spolu s tím postupně opouštěla myšlenku rozdělení Palestiny. Tento nový postoj se projevil v *MacDonaldově Bílé knize* z roku 1939. V době, kdy se situace velkého počtu evropských Židů neustále zhoršovala, omezovala nová *Bílá kniha* přistěhovalectví na 75 tisíc osob v průběhu příštích pěti let.²² K naplnění těchto cílů už ale nedošlo. Do vypuknutí druhé světové války zbývalo jen několik měsíců.

2.4 Druhá světová válka

Velká Británie vstoupila společně s Francií do války proti Německu 3. září 1939. Zpočátku Palestině nehrozilo bezprostřední nebezpečí. Po vstupu Itálie do války se ale ze Středomoří stala válečná zóna. Obava z italského postupu z Libye do Egypta se však vzhledem k celkové kvalitě a morálce italských pozemních sil brzy ukázala jako neopodstatněná. Na jejich podporu byl proto poslán německý expediční sbor, který se pro Brity stal rovnocenným soupeřem. Projevily se také arabské sympatie ke státům Osy. V říjnu 1941 se Hitler a Mussolini zavázali uznat nezávislost arabských zemí a vyjádřili podporu boji proti židovské národní domovině v Palestině.²³

2.4.1 Zapojení Židů do války

Přes předchozí spory se Židé postavili na stranu Velké Británie, ačkoli například David Ben Gurion²⁴ upřednostňoval boj proti *Bílé knize*. Svůj názor vyjádřil takto: „*Budeme bojovat s Brity proti Hitlerovi, jako by*

²¹ REICH, *A Brief History of Israel*, s. 33.

²² SACHAR, *Dějiny Státu Izrael*, s. 165.

²³ Tamtéž, s. 201.

²⁴ David Ben Gurion (1886–1973) se narodil jako David Grün v Polsku. Od mládí se zapojoval do sionistického hnutí. Byl významným představitelem socialistického sionismu a v roce 1935 se stal předsedou *Židovské agentury*. Sehrál významnou roli při vzniku Státu Izrael a stal se jeho prvním ministerským předsedou a ministrem obrany. V roce 1953 odešel z vlády, ale již v roce 1955 opět stanul v premiéřské pozici. Vládní posty definitivně opustil v roce 1963, viz http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/ben_gurion.html, [cit. 19.1.2012].

*Bílá kniha neexistovala; a budeme bojovat proti Bílé knize, jako by nebyla žádná válka.*²⁵ Židovská agentura²⁶ se přesto rozhodla s Brity plně spolupracovat. Zdroje *jišuvu*²⁷ byly použity v britském válečném úsilí. V Palestině tak byly například vyráběny protitankové granáty, součástky k výrobě tanků a lehká námořní plavidla.²⁸

2.4.2 Židovská nespokojenost

Válka však neměla mít na *Bílou knihu* žádný vliv. Britové i nadále přistěhovalectví omezovali. Ani objevující se zmínky o masové vyvražďování evropských Židů nezměnily názory velmocí. Churchillova podpora sionistům pomohla alespoň trochu zmírnit vzájemné napětí.²⁹

Protikladem k Churchillově prosionistické politice ale byl negativní postoj ministerstev kolonií a zahraničí. Rozměry židovské tragédie a síla amerického židovstva přesvědčily předsedu *Židovské agentury* Ben Guriona o nezbytné potřebě židovské svrchovanosti,³⁰ což potvrdila v květnu 1942 mimořádná sionistická konference v newyorském hotelu Biltmore. „*Biltmorský program, jak se mu říkalo, vyslovil poprvé požadavek zřízení židovského státu jako oficiální politiku sionistického hnutí.*“³¹

Britské odmítání sionistických požadavků vedlo k vyhrocení vzájemných vztahů, jejichž výsledkem byla i činnost židovských extremistických skupin, které se často uchýlovaly k terorismu. Přestože Churchill odmítl zpřísnění regulace, teroristické činy ostře odsoudil.³²

Válka se už ale postupně chýlila ke konci a její hrozivé důsledky vyplouvaly na povrch. Když 8. května 1945 vstoupila v platnost německá

²⁵ Citováno dle: GILBERT, *Izrael : Dějiny*, s. 113.

²⁶ Židovská agentura je v současnosti zodpovědná za vztahy Židovstva a Státu Izrael. Byla založena roku 1929 jako reprezentant židovské komunity v Palestině vůči britským mandátním úřadům, viz <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Orgs/jafi.html>, [cit. 11.12.2011].

²⁷ *Jišuv* je označení pro židovskou komunitu v Palestině před vznikem Státu Izrael. Byl tvořen osobami zapojenými do politického a kulturního života a usilujícími o obrození židovské osídlení v Palestině, viz <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/isdf/text/halamish.html>, [cit. 15.12.2011].

²⁸ SACHAR, *Dějiny Státu Izrael*, s. 202.

²⁹ Tamtéž, s. 213.

³⁰ Tamtéž, s. 214.

³¹ Citováno dle: GILBERT, *Izrael : Dějiny*, s. 123.

³² GILBERT, Martin. *Churchill a Židé*. Praha: BB art, 2008, s. 245.

kapitulace a válka v Evropě skončila, zanechala za sebou statistiku „konečného řešení“ v podobě 6 milionů židovských obětí holocaustu.³³

2.5 Od druhé světové války ke vzniku Státu Izrael

2.5.1 Britská politika vůči Palestině

Poválečné řešení palestinské otázky bylo ovlivněno hned několika faktory. V Evropě se nalézalo velké množství židovských uprchlíků, kteří byli odhodláni odjet do Palestiny. Mnohé naděje byly vkládány do britské labouristické strany, která zvítězila ve volbách v červenci 1945.³⁴ Avšak Velká Británie čelila ohromným ekonomickým problémům způsobených válkou. Aby si zajistila přísun životně důležité ropy, byla nucena udržovat dobré vztahy s Araby. To samozřejmě vedlo k omezení podpory židovským cílům a k odmítnutí židovských uprchlíků.³⁵ V té době se už ale do problematiky Palestiny zapojovala velmoc mnohem významnější než Británie.

Vliv Spojených států amerických v oblasti Blízkého východu postupně narůstal, což také sionističtí představitelé postřehli. V průběhu války dokázali američtí Židé získat politický vliv, a tím i možnost ovlivňovat reálnou politiku prezidenta Trumana.³⁶ Američané se neúspěšně snažili změnit postoj Británie k omezování přílivu uprchlíků do Palestiny.³⁷ Úspěch neměl ani společný anglo-americký výboru ani tzv. *plán Morrison-Grady* z července 1946.³⁸

Situace se vyhroutil a mnozí Židé se rozhodli vyvinout na Britý tlak pomocí násilí. Reakce Britů na sebe nenechala dlouho čekat. Výsledkem bylo masové zatýkání, kterému se nevyhnuli ani vedoucí členové

³³ The Holocaust: How Vast was the Crime. Yad Vashem [online]. [cit. 2012-02-18]. Dostupné z: <http://www1.yadvashem.org/yv/en/holocaust/about/index.asp>.

³⁴ SACHAR, *Dějiny Státu Izrael*, s. 219.

³⁵ Tamtéž, s. 220–224.

³⁶ DAVIDSON, Lawrence. Truman the Politician and the Establishment of Israel. *Journal of Palestine Studies*. 2010, roč. 39, č. 4, s. 28–42. ISSN 0377-919X. DOI: 10.1525/jps.2010.XXXIX.4.28. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/10.1525/jps.2010.XXXIX.4.28>.

³⁷ KOCHAVI, Arie J. The Struggle against Jewish Immigration to Palestine. *Middle Eastern Studies*. 1998, roč. 34, č. 2, s. 146–167. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/4283956>.

³⁸ Palestina měla zůstat pod britskou vládou – 43% území včetně Jeruzaléma přímo, 40% se mělo stát arabskou autonomní oblastí a pouze 17% země mělo být svěřeno židovské autonomii, viz GILBERT, *Izrael: Dějiny*, s. 146.

Židovské agentury. Násilné činy přesto neustaly a svého vyvrcholení se situace dočkala v červenci 1946, kdy byl podniknut bombový útok na jeruzalémský hotel King David, kde byly umístěny vládní kanceláře. Výbuch měl oběti nejen mezi Brity, ale i Židy.³⁹

2.5.2 Řešení na půdě OSN

Palestina se pro Brity stávala neudržitelnou. Finanční nároky byly pro hroutící se britské hospodářství příliš velké, a proto britská vláda prohlásila v únoru 1947, že záležitost Palestiny bude předána *Organizaci spojených národů*, která se stala právní nástupkyní *Společnosti národů*.⁴⁰

Valné shromáždění OSN schválilo vznik *Zvláštního výboru OSN pro Palestinu (UNSCOP)*⁴¹. Výbor vydal 1. září 1947 stanovisko, které konstatovalo neudržitelnost mandátu, a navrhoval rozdělení na židovský a arabský stát. Jeruzalém by zůstal pod mezinárodní správou.⁴²

Stanovisko Spojených států nebylo zprvu jednoznačné, zvláště kvůli ekonomickým zájmům v arabských zemích, nicméně prezident Truman se rozhodl rozdělení Palestiny podpořit. Plán byl 29. listopadu 1947 postoupen Valnému shromáždění OSN. Rezoluce číslo 181(II)⁴³ byla přijata hlasy třiceti tří států proti třinácti.⁴⁴ Přítomnost Velké Británie v Palestině měla být prodloužena až do okamžiku předání moci. Dnem konečného odchodu byl stanoven 14. květen 1948.⁴⁵

³⁹ SACHAR, *Dějiny Státu Izrael*, s. 232.

⁴⁰ REICH, *A Brief History of Israel*, s.38.

⁴¹ UNSCOP (*United Nations Special Committee on Palestine*) byl výbor zřízený OSN, který měl prošetřit a navrhnout řešení palestinské otázky. Ve výboru bylo zastoupeno jedenáct zemí – Austrálie, Kanada, Československo, Guatemala, Indie, Írán, Nizozemsko, Peru, Švédsko, Uruguay a Jugoslávie, viz <http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/F5A49E57095C35B685256BCF0075D9C2>, [cit. 19.2.2012].

⁴² Židovský stát mělo obývat 498 tisíc Židů a 407 tisíc Arabů. Arabský stát měl být domovem pro 725 tisíc Arabů a 10 tisíc Židů. V Jeruzalémě by měla každá z národností přibližně 100 tisíc obyvatel, viz <http://www.un.org/Depts/dpi/palestine/ch1.pdf>, [cit. 19.2.2012].

⁴³ Plné znění rezoluce *Organizace spojených národů* číslo 181(II) dostupné na: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/038/88/IMG/NR003888.pdf?OpenElement>, [cit. 19.2.2012].

⁴⁴ SACHAR, *Dějiny Státu Izrael*, s. 254.

⁴⁵ REICH, *A Brief History of Israel*, s. 43.

2.5.3 Čekání na stát

Po rozhodnutí o odchodu z Palestiny Britové nadále přísně omezovali nelegální přistěhovalce a příslušníky židovských vojenských organizací odzbrojovali. Listopadová rezoluce OSN vyvolala mezi Araby vlnu hněvu a od té chvíle se stali Židé v celé zemi terčem útoků. Podpory útočníkům se dostávalo z okolních zemí a *Liga arabských států* zároveň vyzvala k finanční a materiální podpoře palestinských Arabů.⁴⁶

Oproti tomu byli Židé v nevýhodě. Neměli dostatek bojeschopných mužů, byli pouze částečně vycvičeni, a hlavně neměli dostatek zbraní. Na intenzitě však nabraly odvetné útoky extremistických organizací, přestože *Židovská agentura* tyto činy odsuzovala. Přípravy na vznik nezávislého židovského státu ale pokračovaly bez ohledu na probíhající boje. Když 14. května 1948 odcházeli poslední britští vojáci, přečetl v telavivském muzeu předseda prozatímní vlády David Ben Gurion *Deklaraci nezávislosti Státu Izrael*. Přestavitelé židovské komunity a sionistického hnutí se v deklaraci vyjádřili takto: „*shromáždění v den ukončení britského mandátu nad Zemí izraelskou, na základě našeho přirozeného a historického práva a na základě rezoluce Valného shromáždění Organizace spojených národů, tímto vyhlášíme zřízení židovského státu v Zemi izraelské, napříště známého jako Stát Izrael.*“⁴⁷ O pouhých jedenáct minut později byl Stát Izrael *de facto* uznán Spojenými státy. Nový stát se ihned od okamžiku svého vzniku ocitl ve válečném stavu s Egyptem, Transjordánskem, Irákem, Sýrií a Libanonem.⁴⁸ Zbraně, které izraelská armáda proti nepřátelům používala, pocházely, pro mnohé možná překvapivě, ze státu ve středu Evropy.

⁴⁶ REICH, *A Brief History of Israel*, s. 42.

⁴⁷ Plný text *Deklarace nezávislosti Státu Izrael* vyhlášené 14. května 1948 je dostupný na: <http://www.mfa.gov.il/MFA/Peace%20Process/Guide%20to%20the%20Peace%20Process/Declaration%20of%20Establishment%20of%20State%20of%20Israel>.

⁴⁸ GILBERT, *Izrael : Dějiny*, s. 123.

3 ČESKOSLOVENSKO A ŽIDÉ

3.1 Židé v českých zemích

Židovská komunita v českých zemích, jejíž přítomnost je poprvé písemně doložena v průběhu šedesátých let 10. století⁴⁹, získala plnohodnotná občanská práva prostřednictvím tzv. *prosincové ústavy* vydané v roce 1867. Židé se stali občany se stejnými osobními a politickými⁵⁰ svobodami jako všichni ostatní obyvatelé Rakouska-Uherska. To ovšem neznamená, že byli většinovou společností přijati.⁵¹

Antisemitismus byl příliš hluboko zakořeněn. Nepomohlo tomu ani ztotožňování Židů s vládnoucí třídou nebo s Němci, což v národnostním souboji 19. století znamenalo jen další přitěžující okolnost. Konec století přinesl *Dreyfusovu aféru*⁵², jejíž obdobou v Čechách se stala *hilsneriáda*. V roce 1899 byla nedaleko Polné zavražděna křesťanská dívka. Z rituální vraždy byl obviněn Žid Leopold Hilsner. Do následujícího procesu, v němž byl Hilsner odsouzen nejprve k smrti a později k doživotí, se zapojil i Tomáš Garrigue Masaryk, jako jeden z mála na Hilsnerově straně. České země ale nebyly výjimkou, protože protižidovské procesy nebyly ani v celém Rakousku-Uhersku ojedinělým jevem.⁵³

Čas zániku monarchie se blížil a v úsilí o vznik nezávislého československého státu sehrála určitou roli i pomoc amerických Židů, kteří podpořili u amerického prezidenta Wilsona Masarykovy snahy o samostatnost Československa.⁵⁴ Důvodem k tomu byla všeobecná

⁴⁹ První písemné zmínky o Židech na našem území se objevují na počátku 9. století v přípisu solnohradského arcibiskupa Arna a na počátku 10. století v tzv. *Raffelstettenském celním a plavebním řádku* Ludvíka IV. Nejsou však obecně přijímány na rozdíl od zprávy Ibrahima ibn Jakuba z let 965 až 966, viz PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. Praha: Sefer, 2001, s. 11.

⁵⁰ Od roku 1867 bylo Židům přiznáno pasivní i aktivní volební právo. Jako voliči ale byli nadále děleni do kurií podle censu. Teprve roku 1907 bylo přiznáno všeobecné, tajné a rovné volební právo pro muže starší 24 let.

⁵¹ PĚKNÝ, *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, s. 125.

⁵² Důstojník francouzského generálního štábu s židovským původem Alfred Dreyfus byl v roce 1894 obviněn ze špionáže ve prospěch Německa. Dreyfus byl na základě nevěrohodných důkazů odsouzen a deportován na Dáberské ostrovy. Aféra hluboce rozdělila francouzské veřejné mínění a na stranu Dreyfusa se postavilo velké množství významných osobností tehdejší Francie. Přesto byl rozsudek zrušen až v roce 1905, viz MAUROIS, André. *Dějiny Francie*. Praha: Lidové noviny, 1994, s. 413–414.

⁵³ HAUMANN, Heiko. *Dějiny východních Židů*. Olomouc: Votobia, 1997, s. 166.

⁵⁴ PĚKNÝ, *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, s. 515.

vážnost, kterou u mezinárodního židovstva Masaryk za svůj postoj v období *hilsneriády* získal. Rakousko-Uhersko ale mělo být nahrazeno státem, který po něm mnohonárodnostní charakter zdědil. Masaryk však nechtěl opakovat staré chyby a slíbil všem národnostním menšinám rovnoprávnost: „*Stejný program se vztahuje přirozeně také na židovskou menšinu. Židé budou používat tutéž rovnoprávnost jako ostatní občané našeho státu.*“⁵⁵ Nedlouho před vznikem nového státu, 22. října 1918, byla ustavena *Národní rada židovská*, jako orgán politicky zastupující československou židovskou komunitu.⁵⁶

3.2 Židé v Československu

3.2.1 Židovská národnost

V den vyhlášení Československé republiky předložili zástupci *Národní rady židovské* své požadavky⁵⁷. O budoucím postavení československých Židů se jednalo také v průběhu *Pařížské mírové konference*, kde byla 10. září 1919 Karlem Kramářem a Edvardem Benešem v Saint-Germain-en-Laye podepsána smlouva v níž se v článku VIII Československo zavazuje, že: „*S příslušníky československými náležejícími k menšinám ethnickým, náboženským neb jazykovým bude po právu a ve skutečnosti za stejných záruk zacházeno stejně jako s ostatními příslušníky československými.*“⁵⁸ Tyto závazky se následně promítly do československé ústavy přijaté v únoru 1920. V prvním československém sčítání lidu roku 1921 se tak Židé mohli oficiálně

⁵⁵ Citováno dle: ČERMÁKOVÁ, Radka. *Československá republika - nový stát ve střední Evropě a Židé. In: Židovská menšina v Československu ve dvacátých letech.* Praha: Židovské muzeum, 2003, s. 10.

⁵⁶ ČAPKOVÁ, Kateřina. *Češi, Němci, Židé?: Národní identita Židů v Čechách 1918-1938.* Praha: Paseka, 2005, s. 28.

⁵⁷ Židovská delegace přednesla tyto požadavky: plná občanská a zákonná rovnost, autonomie v oblasti vzdělávání, možnost zakládání židovských škol, výuka hebrejštiny, možnost udržování a rozvíjení styků s Palestinou a demokratizace židovských náboženských obcí, viz: YEGAR, *Československo, sionismus, Izrael*, s. 18.

⁵⁸ Text smlouvy č. 508/1921 Sb. mezi čelnými mocnostmi spojenými i sdruženými a Československem dostupný na:

http://www.portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701/_ps.1269/M/_ps.2160/M?PC_8411_I=508/1921&PC_8411_ps=10.

přihlásit ke své národnosti. Československo bylo prvním státem v Evropě, který jim to umožnil.⁵⁹

Přesto tak neučinili všichni. Významné rozdíly se projevily mezi židovskou komunitou českých zemí, Slovenska a Podkarpatské Rusi. Největší počet osob se přihlásil k československé národnosti v Čechách. V ostatních částech republiky tíhli spíše k židovské národnosti. Sčítání také nepotvrdilo často používaný argument, že Židé jsou ztotožnění s Němci. V celém Československu se k německé národnosti přihlásilo přibližně 49 tisíc Židů. Oproti tomu se jich 73 tisíc považovalo za „Čechoslováky“.⁶⁰ To vše dokládá složité jazykové, národnostní či náboženské chápání samotných Židů v Československu.

3.2.2 Asimilace nebo sionismus?

Již od 19. století byla židovská komunita rozdělena na dva proudy. Rozpor mezi zastánci asimilace a sionisty se projevil také v činnosti různých organizací po vzniku československého státu. Jako příklad organizace podporující asimilaci je možné zmínit *Svaz Čechů-židů v Republice československé*. Sionistické organizace navázaly na předválečnou činnost spolku *Bar Kochba*. Patřily mezi ně například *Ústřední svaz sionistický v ČSR* nebo *Tchelet lavan*. Ale sionisté měli převahu i v *Národní radě židovské*, jež měla zastřešovat zájmy celého československého židovstva.⁶¹

Vzájemný rozpor se projevil i v názorech na vznik židovské národní domoviny. Asimilovaní Židé argumentovali teoretickými i praktickými důvody proti osidlování Palestiny, zatímco sionisté jej samozřejmě podporovali. Československé sionistické hnutí se také v Palestině angažovalo. Roku 1922 založila skupina členů *Tchelet lavan* společně

⁵⁹ YEGAR, Moshe. *Československo, sionismus, Izrael: historie vzájemných vztahů*. Praha: East Publishing, 1997, s. 18.

⁶⁰ ČERMÁKOVÁ, Radka. *Československá republika - nový stát ve střední Evropě a Židé*. In: *Židovská menšina v Československu ve dvacátých letech*. Praha: Židovské muzeum, 2003, s. 14.

⁶¹ YEGAR, *Československo, sionismus, Izrael*, s. 29–34.

s německými osadníky kibuc Chefciba, a v dalších letech kibucy Sarid, Givat Chajim, Ejn Gev.⁶²

Zvláštní postavení československého sionistického hnutí ve *Světové sionistické organizaci* dokládá i další skutečnost. Z deseti meziválečných sionistických kongresů, které se konaly v letech 1921 až 1939, se jich šest uskutečnilo ve Švýcarsku a jeden ve Vídni. Zbývající tři se uskutečnily v Československu – v letech 1921 a 1923 v Karlových Varech a roku 1933 v Praze.⁶³

3.2.3 Tomáš Garrigue Masaryk

Velká naděje československých i zahraničních Židů byla vkládána do osoby prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka. První československý prezident si jejich sympatie získal již na přelomu století v procesu s Hilsnerem. V poválečných letech Masaryk i nadále kritizoval projevy antisemitismu. Ačkoli byl v některých ohledech skeptický vůči možnosti vzniku židovského státu v Palestině, byl znám svým příznivým postojem k sionismu, který pokládal za „...šanci židovského národa do budoucna, jež nesmí být zadána. V každém případě jest mi sionism sympatický jakožto věc charakternosti.“⁶⁴ Dokladem jeho podpory je i návštěva Palestiny, kterou uskutečnil v roce 1927. Byl vůbec první hlavou státu, která tak po první světové válce učinila.⁶⁵

Přesto není Masarykův postoj k Židům do určité míry tak jednoznačný, jak by se mohlo zdát. O svém vztahu k Židům se vyjádřil takto: „A vidíte, po celý život jsem se snažil dávat pozor, abych nebyl k Židům nespravedlivý; proto se říkalo, že s nimi držím. Kdy že jsem v sobě překonal ten lidový antisemitism? Panáčku, citem snad nikdy, jen

⁶² ZAHRADNÍKOVÁ, Marie. *Palestina – země zaslíbená? Pohled českožidovských asimilantů a sionistů na Palestinu ve dvacátých letech*. In: *Židovská menšina v Československu ve dvacátých letech*. Praha: Židovské muzeum, 2003, s. 82–95.

⁶³ MENDELSSON, David. *Les Congrès sionistes*. In: *Jewish Agency for Israel* [online]. [cit. 4. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.jewishagency.org/JewishAgency/French/Jewish+Education/Israel+et+Sionisme/Congres+sionistes>.

⁶⁴ Citováno dle: SOUKUPOVÁ, Blanka. *T. G. Masaryk a židé (Židé), židé (Židé) a T. G. Masaryk: legenda a skutečnost*. In: *Židovská menšina v Československu ve dvacátých letech*. Praha: Židovské muzeum, 2003, s. 125.

⁶⁵ YEGAR, *Československo, sionismus, Izrael*, s. 41.

*rozumem; vždyť vlastní matka mě udržovala v krevní pověře.*⁶⁶

O Masarykovi se tedy nedá hovořit jako o filosemitovi, jeho boj proti antisemitismu byl spíše racionálním postojem humanisty, který mu však jeho zásluhy nikterak nezmenšuje. Jeho smrt v roce 1937 byla vnímána jako významná ztráta pro Židy nejen v Československu. V Palestině byl roku 1938 založen kibuc, který byl na jeho počest pojmenován Kfar Masaryk.⁶⁷

3.2.4 Edvard Beneš

Oproti svému předchůdci a „učiteli“ byl Edvard Beneš mnohem více diplomatem a méně symbolem. Přesto byl stejně jako Masaryk nepřitelem antisemitismu a zastáncem sionismu. Již jako ministr zahraničních věcí se setkával s představiteli československých i světových sionistických organizací, jejichž požadavky se snažil prosadit v orgánech *Společnosti národů*. Při jedné příležitosti vyjádřil svůj postoj těmito slovy: *„Podporujeme sionistické hnutí v dosažení jeho cílů, neboť je nám ze stanoviska mravnosti sympatickým a pokládáme je tudíž za podpory hodné. Kde jen mohu, [...] pomáhám sionistickému hnutí ve Svazu národů.*“⁶⁸

Sionističtí představitelé se snažili využít československé podpory při tlaku na Velkou Británii. Ale rozhodnutí mocností v Mnichově zapůsobilo i na ně. Pokud Velká Británie nebyla ochotna bránit nezávislost Československa, těžko by mohla mít zájem na podpoře židovského státu v Palestině, což by jen vehnalo Araby do tábora nepřítelů.⁶⁹

3.2.5 Druhá republika a protektorát Čechy a Morava

Druhá republika byla jen předzvěstí následujících let. Toto krátké období s sebou přineslo vzrůst dosud potlačovaného antisemitismu. Vnitřní i vnější hrozba nutila velké množství Židů k emigraci, a to i do

⁶⁶ Citováno dle: ČAPEK, Karel. *Hovory s T. G. Masarykem*. Praha: Fr. Borový a Čin, 1946, s. 13.

⁶⁷ GILBERT, *Izrael: Dějiny*, s. 163.

⁶⁸ Citováno dle: SOUKUPOVÁ, T. G. *Masaryk a židé (Židé), židé (Židé) a T. G. Masaryk: legenda a skutečnost*, s. 125.

⁶⁹ YEGAR, *Československo, sionismus, Izrael*, s. 46–48.

Palestiny. Britská administrativa však přidělila pouze 2500 certifikátů opravňujících ke vstupu pro Židy pocházející ze Sudet. Ani jiné státy o židovské uprchlíky příliš nestály, což jen zvyšovalo počty těch, kteří se do Palestiny pokoušeli dostat nelegálně.⁷⁰

Ustanovení protektorátu Čechy a Morava do českých zemí přineslo všechna protižidovská opatření, která platila v Německu. Na území protektorátu se v březnu 1939 nacházelo přibližně 135 tisíc osob, které byli podle tzv. *Norimberských zákonů* považováni za Židy či míšence.⁷¹ Omezení sociálního a ekonomického života Židů, konfiskace majetku a následné deportace do koncentračních táborů charakterizovalo nelidskost nacistického režimu, který zavládl i na území Čech. Mělo to zásadní dopad na celou židovskou komunitu a sionistické hnutí u nás na mnoho dalších let.

⁷⁰ YEGAR, *Československo, sionismus, Izrael*, s. 50.

⁷¹ PĚKNÝ, *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, s. 341.

4 LÉTA PŘÁTELSTVÍ

4.1 Českoslovenští Židé po druhé světové válce

Konec války v květnu 1945 přinesl naléhavou potřebu řešit mnoho nových problémů. Pro Židy byla situace ještě obtížnější, protože atmosféra v obnoveném Československu pro ně nebyla příznivá tak jako v období první republiky. S podporou veřejnosti se nesetkávaly zejména restituční židovského majetku, které byly z tohoto důvodu často zdržovány a po únoru 1948 zastaveny zcela. Židům dokonce ani nebyly prominuty daně za vystěhování⁷². Po problematických zkušenostech s mnohonárodnostním prvorepublikovým státem již nebyly československé úřady ochotny tolerovat přítomnost národnostních menšin. Prezident Edvard Beneš na počátku roku 1946: „*vyslovil podporu sionismu a slíbil všem Židům, kteří o to požádají, možnost vystěhování do Palestiny. Ti, kteří se nevystěhují, se však podle názoru Beneše musí zcela asimilovat.*“⁷³ Mnoho Židů tak bylo nuceno emigrovat. V letech 1945 až 1947 opustilo Československo 10 805⁷⁴ Židů, čemuž napomohly i nové projevy antisemitismu, který byl nejvýraznější na Slovensku. Dokladem toho jsou pogromy v Topolčanech z roku 1945 a v Bratislavě v letech 1946 a 1948.⁷⁵

Poválečné Československo již nebylo tím Československem, které Židé znali z minulosti. Představitel *Světového židovského kongresu* hodnotil situaci takto: „*S politováním konstatujeme, že v osvobozeném demokratickém Československu je postavení Židů obtížné a nejisté. [...] Židé přišli o svá práva jako národnostní menšina, musí být buď Čechy nebo Slováky. Pro navrácení nebo náhradu jejich majetku se udělalo velmi málo.*“⁷⁶ Přesto se českoslovenští vrcholní představitelé, a to

⁷² Daň uvalená v době druhé republiky a protektorátu na Židy, kteří emigrovali, viz PĚKNÝ, *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, s. 374.

⁷³ Citováno dle: PĚKNÝ, *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, s. 349.

⁷⁴ ČERMÁKOVÁ, Radka. *Poválečné Československo. Obnovený stát ve střední Evropě*. In: *Židovská menšina v Československu po druhé světové válce*. Praha: Židovské muzeum, 2009, s. 32.

⁷⁵ Tamtéž, s. 30.

⁷⁶ Citováno dle: ČERMÁKOVÁ, *Poválečné Československo. Obnovený stát ve střední Evropě*, s. 30–31.

často i komunističtí ministři, pokoušeli alespoň v některých ohledech navázat na vstřícné prvorepublikové tradice. Prezident Beneš i ministr zahraničí Jan Masaryk projevy antisemitismu důrazně odsuzovali. Jan Masaryk uvedl v září 1945: „*Slyším tu a tam o antisemitských činech v mezích hranic naší republiky. Mezi Čechy a Slováky není pro antisemitismus místa. Budu proti němu bouřit a bojovat, dokud budu žít.*“⁷⁷ Bylo i jeho velkou zásluhou, že se Československo ve prospěch sionismu angažovalo na mezinárodním poli, kde tato pomoc nabyla několika forem. Nebylo to však jen přičiněním československých politiků. Významnou roli v nadcházejícím období totiž sehrál Sovětský svaz.

4.2 Role Sovětského svazu

Je zajímavou otázkou do jaké míry byla zahraniční politika poválečné Československé republiky samostatná a do jaké míry byla ovlivňována zájmy Sovětského svazu, které v palestinské a židovské problematice hrály důležitou roli. Překvapivě to byl právě Sovětský svaz, jenž se významně podílel na vzniku a přežití židovského státu v Palestině, ačkoli by to, ještě nedlouho předtím, málokdo očekával.

4.2.1 Ideologické nepřátelství

Stoupenci komunismu a sionismu stáli od počátku proti sobě. Komunističtí teoretikové viděli jako jedinou možnost židovskou asimilaci. Přívrženci obou směrů zároveň usilovali o přízeň stejných skupin obyvatelstva. Proto se sovětští představitelé ve dvacátých letech pokoušeli vyřešit problém židovské komunity a oslabit tak vliv sionismu vytvořením jakési „*Palestiny v Moskvě*“. Vznikla sovětská konkurence sionistickému projektu – *Židovská autonomní oblast* v okolí Birobidžanu, kde se měli sovětští Židé usazovat. Životní podmínky však nebyly vůbec jednoduché, a proto projekt úspěšný nebyl.⁷⁸

Zároveň s tím se pronásledování sionismu částečně zmírnilo. Represe nepřinášely výsledky, a tak byla zvolena tato pragmatická cesta,

⁷⁷ Citováno dle: ČERMÁKOVÁ, *Poválečné Československo. Obnovený stát ve střední Evropě*, s. 32.

⁷⁸ RUCKER, Laurent. *Stalin, Izrael a Židé*. V Praze: Rybka Publishers, 2001, s. 31–33.

kteřá měla zajistit přízeň židovských mas. Přesto procházela sovětská politiky vůči Židům nejednoznačným vývojem a tolerance nevydržela dlouho. Na konci dvacátých let komunistická vláda opětovně přikročila k represím a sionistické hnutí začalo být likvidováno.⁷⁹

4.2.2 Mezinárodní politika Sovětského svazu

Na mezinárodním scéně převzala protisionistickou politiku *Kominterna*⁸⁰, která kritizovala sionistické úsilí v Palestině. *Kominterna* zároveň pomáhala založit *Komunistickou stranu Palestiny*, která neměla mít výlučně židovský charakter a měli v ní být zastoupeni i Arabové.⁸¹

Přesto zůstával Blízký východ po dlouho dobu na okraji sovětských zájmů. To se však začalo postupně měnit nedlouhou před vpádem německých armád do Sovětského svazu. V dalším průběhu války kontakty sionistických představitelů se sovětskými diplomaty ještě více zesílily. Dělo se tak i s ohledem na budoucí poválečné uspořádání, v němž chtěl Sovětský svaz získat vliv v blízkovýchodní oblasti, čemuž mohlo napomoci i „přátelství se sionismem“. Postupný příklon k *jišuvu* podpořila i snaha sovětských politických špiček zasít rozpory mezi velmoci potenciálního nepřátelského bloku – Velkou Británií a Spojené státy, jejichž postoje k otázce Palestiny a židovských uprchlíků byly odlišné. Když neuspěly pokusy o získání vlivu v Íránu a Turecku, pozornost Sovětů se musela obrátit jinam. Vzhledem k arabským vazbám na Velkou Británii, se jedinou možností stala židovská část Palestiny. Byla to ideální příležitost jak využít aktuální problém k oslabení pozic skomírající koloniálního impéria na Blízkém východě, s čímž souvisí i to, že do Palestiny tajně cestovali sovětští důstojníci a sovětská rozvědka se tam již v roce 1946 angažovala v diverzních akcích proti Britům.⁸² Výše zmíněné důvody tak vedly Sovětský svaz k tomu, že začal podporovat

⁷⁹ LEVIN, Nora. *The Jews in the Soviet Union since 1917: Paradox of survival*. New York: New York University Press, 1990, s 94–95.

⁸⁰ Asociace sdružující národní komunistické strany byla založena roku 1919. Prostřednictvím *Kominterny* uplatňoval Sovětský svaz kontrolu nad mezinárodním komunistickým hnutím, viz <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/290606/Third-International>, [cit. 20.3.2012].

⁸¹ SELFA, Lance. *The struggle for Palestine*. Chicago, IL: Haymarket Books, 2002, s. 184.

⁸² MEDVEDĚV, Žores. *Stalin a židovský problém: nová analýza*. Brno: Stilus, 2005, s.86.

řešení palestinského problému prostřednictvím OSN, kde mohl maximalizovat svůj vliv.⁸³

4.2.3 OSN se ujímá řešení

Náměstek ministra zahraniční věcí Sovětského svazu Andrej Gromyko přednesl 14. května 1947 na půdě OSN projev, v němž zdůraznil utrpení, které válka způsobila židovskému národu a také skutečnost, že britský mandát není schopen zajistit Židům právo na vlastní sebeurčení.⁸⁴

Gromyko předložil dvě možnosti řešení – vytvoření jednotného demokratického arabsko-židovského státu nebo dva nezávislé národní státy. Sovětská diplomacie nebyla ještě několik měsíců pevně rozhodnuta, jakou z těchto variant podpoří, což dokládá mimo jiné zápis z tajné části schůze československé vlády z 27. srpna, v němž je zaznamenán komentář Jana Masaryka: *„Jedno řešení palestinského problému by spočívalo ve zřízení jednotného státu. Podle ministrova názoru nejsou vyhlídky na takové řešení. Sovětský svaz je sice podporuje, ale jako ultima ratio počítá s dělením.“*⁸⁵ V listopadu 1947 už ale bylo rozhodnuto. Gromyko prohlásil, že Sovětský svaz bude hlasovat pro rozdělení.⁸⁶

Sovětská podpora pro vznik nezávislého židovského státu byla nesmírně důležitá. Pro přijetí rezoluce totiž nedostačovala prostá většina, ale bylo nutno sehnat podporu dvou třetin zemí zastoupených v OSN. Stalin v té době přímo kontroloval hlasy Sovětského svazu, Ukrajiny a Běloruska. Zároveň však fakticky kontroloval i volbu Polska a Československa. Bez souhlasu Sovětského svazu by tak nemohla být rezoluce o rozdělení přijata. Při rozhodujícím hlasování všech pět zmíněných zemí podpořilo rozdělení Palestiny na dva samostatné státy.⁸⁷

⁸³ RUCKER, Laurent. *Stalin, Izrael a Židé*. V Praze: Rybka Publishers, 2001, s. 87–88.

⁸⁴ YEGAR, *Československo, sionismus, Izrael*, s. 70.

⁸⁵ Citováno dle: DUFEK, Jiří, Karel KAPLAN a Vladimír ŠLOSAR. *Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie*. Praha: Doplněk, 1993, s. 10.

⁸⁶ RUCKER, Laurent. *Stalin, Izrael a Židé*. V Praze: Rybka Publishers, 2001, s. 76–77.

⁸⁷ MEDVEDĚV, *Stalin a židovský problém*, s. 82–83.

Sovětská podpora vzniku židovského státu na sebe nabrala i další podoby. Kromě politické a diplomatické pomoci se Sovětský svaz angažoval v podpoře židovské emigrace z Evropy do Palestiny. Hlavním motivem sovětské podpory v této záležitosti byla před 15. květnem 1948 snaha destabilizovat pozici Velké Británie na Blízkém východě. Po vzniku Izraele byla tato podpora jen další rovinou sovětské pomoci židovskému válečnému úsilí. Od května 1948 do konce roku 1951 činil podíl východoevropských přistěhovalců přibližně polovinu celkového počtu imigrantů. Protikladem k tomu však bylo zásadní odmítnutí jakékoli židovské emigrace ze Sovětského svazu. Podle sovětských zdrojů dostalo v letech 1948 až 1951 povolení k vystěhování do Izraele pouze osm Židů.⁸⁸

Významnou roli sehrál Sovětský svaz také při dodávkách vojenského materiálu, bez kterých by úspěšná obrana nově vzniklého Izraele nebyla možná. V tomto případě se ale neangažoval přímo, přestože se na něj Izraelci v druhé polovině roku 1948 se žádostí obrátili. Golda Meirová⁸⁹ zaznamenala slova náměstka sovětského ministra zahraničí Vyšinského: „*Stačí abychem vám dali jeden malý revolver, a hned řeknou, že jsme vám dali atomovou bombu.*“⁹⁰

Sovětský svaz proto raději využíval prostřednictvím spřátelených států. Československo se již průběhu druhé světové války začalo na Sovětský svaz orientovat a komunistické převzetí moci v únoru 1948 bylo jen symbolickým potvrzením faktu, že do sféry sovětského vlivu již několik let náleželo. Již nic mu tedy nebránilo podpořit sionistické úsilí.

4.3 Pomoc uprchlíkům

Od konce druhé světové války se Československo díky své poloze, vstřícnosti svých představitelů a zmíněnému postoji Sovětského svazu

⁸⁸ RUCKER, *Stalin, Izrael a Židé*, s. 103–108.

⁸⁹ Golda Meirová (1898–1978) se narodila v Kyjevě. Později žila ve Spojených státech a na počátku 20. let emigrovala do Palestiny. Aktivně se angažovala v sionistickém hnutí. V červnu 1948 se stala izraelskou velvyslankyní v Sovětském svazu. Následně zastávala ministerské posty a v letech 1969 až 1974 byla ministerskou předsedkyní Izraele, viz <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/meir.html>, [cit. 20.3.2012].

⁹⁰ Citováno dle: RUCKER, *Stalin, Izrael a Židé*, s. 101.

stalo významnou tranzitní zemí pro židovské uprchlíky z mnohých evropských zemí. Velkou úlohu sehrálo hnutí *Bricha*, které organizovalo transport uprchlíků do Rakouska a americké okupační zóny v Německu, odkud se následně přes středomořské přístavy pokoušeli dostat přímo do Palestiny. Přes československé území se snažilo projít velké množství Židů z Polska, Maďarska, Rumunska a těch, kteří se v průběhu války ocitli na území Sovětského svazu. Všichni tak činili s plným vědomím a souhlasem československé vlády. *Bricha* obdržela zákonný status a její pracovníci spolupracovali s československým ministerstvem výživy. K přepravě uprchlíků byly poskytnuty vlaky, které denně přepravily 2500 až 3000⁹¹ osob. Československé úřady též organizovaly distribuci potravin, ubytování a základní péči. Dělo se tak i navzdory tomu, že britská vláda naléhala na evropské státy, aby zastavily pohyb uprchlíků přes svá území. Československou hranici na své cestě za lepší budoucností překročilo celkem 160 tisíc Židů.⁹²

4.4 Diplomatická podpora

Na podpoře sionistických cílů v mezinárodní oblasti se shodovalo celé politické spektrum. V tomto ohledu neexistoval žádný významný názorový rozpor mezi představiteli nekomunistických a komunistických stran. Například v srpnu 1947 se českoslovenští komunisté účastnili varšavského setkání zástupců komunistických stran, na němž byla odsouhlasena politická i materiální podpora vzniku židovského státu.⁹³

Kurz ministerstva zahraničních věcí byl také zřejmý. Státní tajemník ministerstva Vladimír Clementis vyjadřoval sionismu diplomatickou podporu, stejně jako jemu nadřazený ministr Jan Masaryk, který měl ze všech československých osobností největší podíl na prosionistickém kurzu zahraniční politiky. Právě na něho se proto obraceli židovští politici a organizace s žádostmi o pomoc.⁹⁴

⁹¹ YEGAR, *Československo, sionismus, Izrael*, s. 70.

⁹² ČERMÁKOVÁ, *Poválečné Československo. Obnovený stát ve střední Evropě*, s. 33.

⁹³ DUFEK, *Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie*, s. 9.

⁹⁴ Tamtéž, s. 11.

Již při jednáních o osudu Palestiny v OSN se jim této pomoci dostalo. Účast Československa v orgánech OSN zabývajících se problematikou Palestiny jen potvrzovala jeho zvláštní roli. Československo patřilo mezi jedenáct zemí zastoupených v *UNSCOP*, kde bylo reprezentováno dr. Karlem Lisickým, československým vyslancem v OSN. Jeho osoba ale brzy vzbudila obavy sionistických představitelů.⁹⁵ Lisický byl nerozhodný a nakloněný kompromisu, přestože deklaroval podporu rozdělení Palestiny. Jeho váhání neskončilo ani poté, co se Moše Šertok⁹⁶ v této věci obrátil na Jana Masaryka. Československá vláda jednala ohledně Palestiny 27. srpna 1947 a shodla se na podpoře rozdělení. Zároveň uložila ministru vnitra, aby se pokusil přesvědčit o vhodnosti rozdělení i slovanské státy, hlavně Jugoslávii, která se přikláněla k jednotné Palestině.⁹⁷

Zpráva *UNSCOP* byla vydána 1. září. Většina jeho členů, včetně Lisického, hlasovala pro návrh na rozdělení. Při dalším projednávání v OSN však Lisický znovu vzbuzoval obavy sionistických představitelů, kteří opět žádali o podporu Jana Masaryka. Ten jim vyhověl a osobně se zúčastnil jednání Valného shromáždění OSN v listopadu 1947, na němž byla rezoluce o rozdělení Palestiny schválena, a to i hlasem Československa. Zároveň byla vytvořena komise – *UNCP*⁹⁸, jež měla za úkol implementaci rezoluce. Předsedou komise, která však valné výsledky neměla, se stal Karel Lisický.⁹⁹

Diplomatická podpora pokračovala i nadále. Nedlouho po vyhlášení nezávislosti Státu Izrael přijala československá vláda usnesení: „*Úřad předsednictva vlády dovoluje si sdělit, že vláda učinila dne 19. května 1948 per rollam ve výše uvedené věci toto usnesení: ,Vláda se usnáší na*

⁹⁵ YEGAR, *Československo, sionismus, Izrael*, s. 79.

⁹⁶ Moše Šertok (1894–1964) se narodil v Kerstonu na dnešní Ukrajině. Stal se členem sionistického hnutí. Od roku 1931 byl tajemníkem politického oddělení *Židovské agentury*. Po vzniku Státu Izrael se stal jeho prvním ministrem zahraničí a v letech 1954 až 1955 byl předsedou izraelské vlády, viz <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/sharett.html>, [cit. 20.3.2012].

⁹⁷ DUFEK, *Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie*, s. 10–11.

⁹⁸ V komisi byli zastoupeni představitelé Bolívie, Československa, Dánska, Panamy a Filipín, viz <http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/7F0AF2BD897689B785256C330061D253>, [cit. 12.3.2012].

⁹⁹ YEGAR, *Československo, sionismus, Izrael*, s. 78–82.

*návrh ministra zahraničních věcí [...] že: a) vzavši na vědomost, že Národní rada v Palestině vyhlásila židovský stát Izrael a ustavila jeho zatímní vládu, uznává nově vzniklý Stát Izrael a jeho zatímní vládu de iure; b) ukládá ministru zahraničních věcí, aby toto její rozhodnutí notifikoval ministru zahraničních věcí zatímní vlády Státu Izrael.*¹⁰⁰ Československým ministrem zahraničních věcí v této době již byl Vladimír Clementis.

4.5 Československé zbraně pro Izrael

4.5.1 Ekonomické důvody

Okamžitě po přijetí rezoluce o rozdělení Palestiny bylo jasné, že se okolní státy s existencí židovského státu nesmíří. Ještě před vyhlášením nezávislosti se Židé v celé Palestině stali terčem arabských útočníků, kteří byli vybaveni zbraněmi z okolních arabských států. Oproti nim byl *jišuv* z hlediska vojenského vybavení ve velké nevýhodě. Pro *Židovskou agenturu* se proto zbraně staly prioritou. Již v roce 1945 se Ben Gurion snažil získat peníze na nákup přebytků amerických zbraní. Z Evropy bylo ale prozatím získáno pouze nepatrné množství různorodého vybavení.¹⁰¹ Transformace *Hagany*¹⁰² na regulérní armádu si ovšem vyžádala dodávky dalšího vojenského materiálu, a proto se agenti *Hagany* vydali do Evropy, kde se pokoušeli najít potenciální prodejce. Příliš úspěšní však nebyli. Pouze dva státy s prodejem zbraní souhlasily – Francie a Československo.¹⁰³

Výběr Československa se přímo nabízel. Pozitivní postoj československých představitelů, k čemuž se přičetla zahraničně-politická linie Sovětského svazu, byl nesporný. Kromě politických důvodů není ovšem možné zapomínat ani na zásadní ekonomické motivy

¹⁰⁰ Citováno dle: BULÍNOVÁ, Marie, Jiří DUFEK, Karel KAPLAN a Vladimír ŠLOSAR. *Československo a Izrael v letech 1945–1956: Dokumenty*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1993, s. 101.

¹⁰¹ SACHAR, *Dějiny státu Izrael*, s. 259.

¹⁰² *Hagana* byla podzemní vojenská organizace *jišuvu*, která měla za cíl chránit židovské obyvatelstvo. Podporovala ilegální přistěhovalectví a organizovala akce proti britské správě. Po vypuknutí druhé světové války v určité míře spolupracovala s Brity. Po vzniku Státu Izrael byla přetransformována v pravidelnou armádu (*Izraelské obranné síly*), viz <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/History/haganah.html>, [cit. 15.12.2011].

¹⁰³ YEGAR, *Československo, sionismus, Izrael*, s. 87.

československé pomoci. Z ekonomického hlediska hrála významnou úlohu struktura československé ekonomiky a průmyslu. Již před druhou světovou válkou patřilo Československo mezi nejvýznamnější světové vývozce zbraní.¹⁰⁴

Po druhé světové válce ale nastal problém s rozsáhlou zbrojní výrobou, protože stále výraznější bipolarizace světa měla vliv na ztrátu dosud tradičních exportních trhů. Československé zbrojní podniky byly také postiženy rozsáhlými výprodeji amerických válečných přebytků, které pro ně představovaly vážnou konkurenci. Proto zástupci těchto podniků sepsali dopis, který adresovali československé vládě, a stěžovali si v něm na problematickou situaci zbrojního průmyslu, která byla zapříčiněna ztrátou zákazníků v Jižní Americe, Turecku, Řecku, Indonésii, Číně a Španělsku. Zbrojaři upozorňovali na rozsáhlé ekonomické a politické problémy, které by pokles vývozu zbraní přinesl.¹⁰⁵

Vyvstala tak nutnost hledat nová odbytiště a Blízký východ byl vhodnou alternativou, přestože na dodávky zbraní do Palestiny a okolních států bylo od listopadu 1947 západními státy uplatňováno zbrojní embargo. Někteří diplomaté proto doporučovali postupovat obezřetně a zároveň doporučovali, aby obchodní kontakty s Araby nebyly přerušeny. Přesto Československo stanulo před rozhodnutím, ke které straně se v očekávaném konfliktu přikloní a bude jí prodávat zbraně. Dosavadní československé obchodní styky s *jišuvem* byly rozsáhlejší než se všemi arabskými státy dohromady. Ke konečnému rozhodnutí také přispěla i potenciální ekonomická spolupráce zmíněná židovskými představiteli. Československu byly nabídnuty zajímavé perspektivy rozšiřujícího se vnitřního trhu v Palestině, respektive Izraeli. Po skončení arabsko-izraelské války se mělo Československo, prostřednictvím společných podniků, zapojit do budování židovské ekonomiky.¹⁰⁶ V neposlední řadě patřila mezi příčiny i akutní potřeba deviz, jejichž

¹⁰⁴ DUFEK, *Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie*, s. 113.

¹⁰⁵ BULÍNOVÁ, *Československo a Izrael v letech 1945–1956: Dokumenty*, s. 78–80.

¹⁰⁶ DUFEK, *Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie*, s. 47.

zásoby se vyčerpávaly a židovská strana jimi byla schopna své nákupy hradit.¹⁰⁷

Výše zmíněné důvody vedly k tomu, že se československý export zaměřil na dodávky palestinským Židům. Vývoz zbraní do arabských zemí však neustal zcela. Například v roce 1947 byly do Egypta, Saudské Arábie a Sýrie dohromady prodány zbraně v hodnotě 373 milionů Kčs, zatímco hodnota vývozu do Palestiny byla 462 milionů Kčs.¹⁰⁸

Ekonomické i politické okolnosti umožnily zástupcům *Hagany* a *Židovské agentury* nakupovat zbraně v Československu. Jednání probíhala nejprve s československými zbrojnými podniky – brněnskou Zbrojovkou, kunovickou Avii a Škodovými závody. Následně o povolení vývozu a konečné podobě smluv rozhodovalo ministerstvo národní obrany, případně se vyjadřovalo i ministerstvo zahraničních věcí.¹⁰⁹

4.5.2 Dodávky vojenského materiálu

První kontakty zástupců *jišuvu* a československých úřadů se uskutečnily již v červenci 1947, kdy byl *Židovskou agenturou* kontaktován Vladimír Clementis.¹¹⁰ V následujících měsících patřili mezi hlavní představitele této mise Ehud Avriel, pozdější velvyslanec Izraele v Československu, a Otto Felix. Již druhý den po schválení rezoluce OSN o rozdělení Palestiny byl Avriel kontaktován rumunským Židem Robertem Abramovicim, který byl před druhou světovou válkou zástupcem československých zbrojních podniků v Bukurešti. Zdá se však, že zpočátku se okolnosti pro Avriela příznivě nevyvíjely. Sovětský ministr zahraničí Molotov dostal od svých podřízených zprávu, že Československo požadavek *Židovské agentury* na nákup zbraní z listopadu 1947 odmítlo, protože zatím stále ještě udržovalo obchodní kontakty s arabskými státy. Moskva však v této věci intervenovala:

¹⁰⁷ SACHAR, *Dějiny Státu Izrael*, s. 285.

¹⁰⁸ DUFEK, *Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie*, s. 115.

¹⁰⁹ Zbrojní podniky se v těchto případech obracely na ministerstvo národní obrany, které stanovilo množství a cenu zboží. Povolení podepisoval nejčastěji podnáčelník hlavního štábu generál Drgač. Na dodržování stanovených podmínek dohlížel zbrojně technický úřad, viz DUFEK, *Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie*, s. 116–117.

¹¹⁰ BIALER, Uri. *Between East and West: Israel's foreign policy orientation, 1948–1956*. New York: Cambridge University Press, 1990, s. 174.

„S ohledem na stanovisko, které jsme v palestinské otázce zaujali, navrhuji pověřit soudruha Bodrova, aby jakmile se k tomu naskytne příležitost, upozornil soudruha Gottwalda na skutečnost, že československá vláda prodává zbraně Arabům, a to za současných okolností, kdy se situace v Palestině zhoršuje každým dnem, takže by je Anglo-američané mohli použít proti Sovětskému svazu i novým lidovým demokraciím.“¹¹¹

V návaznosti na to československé úřady změnilo postoj a jednání se zástupci jižšuvu se obnovila. Smlouvy byly uzavřeny v lednu 1948, čímž započala akce „Důvěrné Izrael“¹¹². Ministerstvo národní obrany tehdy zakázalo další vývoz zbraní do Sýrie a schválilo smlouvu o prodeji zbraní do Palestiny. První dodávka zahrnovala 4 570 pušek typu Mauser, 225 lehkých kulometů MG-34 a 5 milionů nábojů v celkové hodnotě 750 tisíc dolarů.¹¹³

Prodej vojenského materiálu do Palestiny však mohl, kvůli zmíněnému embargu na dovoz zbraní, vyvolat mezinárodní kritiku. Ostatně i v Moskvě se obávali prozrazení zbrojních dohod a nabádali československé úřady k opatrnosti. Proto byly smlouvy s Československem přísně utajovány a uzavírány jménem etiopské vlády.¹¹⁴ Jan Masaryk a Vladimír Clementis se dokonce podíleli na přípravě vhodných krycích dokumentů.¹¹⁵

O nákup zbraní se pokusili i zástupci *Irgunu*¹¹⁶, ale k obchodu nakonec nedošlo.¹¹⁷ Již na konci ledna 1948 se zástupci *Židovské agentury* a *Hagany* znovu pokusili o uzavření dalšího obchodu.

¹¹¹ Citováno dle: RUCKER, *Stalin, Izrael a Židé*, s. 98.

¹¹² DI – Důvěrné Izrael, krycí označení pro spolupráci s Izraelem nejen v oblasti dodávek zbraní, které byly označovány jako BAP, viz DUFEK, *Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie*, s. 121.

¹¹³ BIALER, *Between East and West*, s. 174.

¹¹⁴ Tato zásilka byla označována jako Habeš, viz DUFEK, *Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie*, s. 116.

¹¹⁵ YEGAR, *Československo, sionismus, Izrael*, s. 88.

¹¹⁶ Irgun – ozbrojená židovská podzemní organizace ideologicky spjatá s revizionistickým hnutím. Irgun odmítl politiku *Hagany* a prováděl ozbrojené odvetné akce proti Arabům a britské mandátní správě. V roce 1943 převzal vedení Menachem Begin, pozdější premiér Izraele, v roce 1948 byl Irgun začleněn do izraelské armády, viz. <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/History/irgun.html>, [cit. 10.2.2012].

¹¹⁷ YEGAR, *Československo, sionismus, Izrael*, s. 89.

V Československu byla ale v té době napjatá vnitropolitická situace, což působilo nejasnosti ohledně dalšího pokračování vývozu zbraní. Po únorovém převzetí moci komunistickou stranou se ale jednání opět obnovila. Na počátku března 1948 byl Avriel přijat novým náměstkem ministra obrany, generálem Bedřichem Reicinem. Problém vývozu zbraní se stal také předmětem jednání Vladimíra Clementise a Klementa Gottwalda, při němž došlo k závaznému rozhodnutí o orientaci československého vývozu. Vývoz byl zakázán do Turecka, Íránu, Řecka, Číny a Španělska. S ostatními státy se mohlo obchodovat v případě, že smlouvy budou uzavírány s oficiálními úřady těchto států. Jedinou výjimku představovala *Židovská agentura*, která pro československé úřady, v souladu s tehdy platným mandátem OSN, představovala oficiálního reprezentanta židovských národních zájmů v Palestině. Dosavadní zaměření vojenských dodávek na *jišuv* tak pokračovalo. Schvalování smluv o dodávkách vojenského materiálu náleželo od té doby společně ministerstvu národní obrany a zahraničí. Dále byla rozhodnutím předsednictva *ÚV KSČ* zřízena čtyřčlenná komise složená z předsedy vlády, ministra zahraničí, ministra zahraničního obchodu a generálního tajemníka *KSČ* Rudolfa Slánského, která rozhodovala „v závažných i pochybných případech“.¹¹⁸

Do poloviny května byly uzavřeny další smlouvy o dodávkách zahrnujících 5 tisíc kulometů, 54 milionů nábojů a 25 letadel Avia S-199¹¹⁹ v celkové hodnotě 12 milionů dolarů, zatímco všechny židovské nákupy zbraní v Evropě měly v té době celkovou hodnotu 19 milionů dolarů.¹²⁰ Po 15. květnu 1948 se jednání o dalších vojenských dodávkách ještě zintenzívnila. Do konce roku tak byly podepsány smlouvy o prodeji velkého množství pušek, kulometů a munice. Dále Avriel a Felix předložili požadavky na nákup různých druhů vojenské techniky – polních,

¹¹⁸ DUFÉK, *Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie*, s. 40.

¹¹⁹ Jednalo se o model vyráběný Avií, který vycházející z německé stíhačky Messerschmitt Bf 109. V Izraeli později sloužila pod názvem Sakin, viz Avia S-199 (čs. verze Messerschmitt Bf 109G/K) - stíhací letoun. Vojenský historický ústav Praha [online]. Vojenský historický ústav, © 2006 [cit. 16.3.2012]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/cs/stranka/letecke-muzeum/fotogalerie-kbely4>.

¹²⁰ BIALER, *Between East and West: Israel's foreign policy orientation*, s. 174.

protitankových a protiletadlových děl, houfnic, minometů, plamenometů, tanků a ostatního vojenského vybavení. Prodej některých z těchto položek však umožněn nebyl a tanky vzhledem k vysoké ceně Izrael odmítl.¹²¹

4.5.3 Doprava do Izraele

Doprava materiálu byla vzhledem ke geografické poloze Československa komplikovaná. Uskutečnila se tedy jednání mezi Avrielem a Clementisem, při nichž schválili jako jednu z možných variant dopravu po železnici přes Maďarsko a Jugoslávii, kde měl být náklad přeložen na loď. Zpočátku ale vyvstal problém s jugoslávskými úřady. Tamní ministr vnitra Alexandr Rankovič odmítal přepravu zbraní přes jugoslávské území povolit. Proto si Moše Šertok na začátku února stěžoval na zamítavé stanovisko Jugoslávie Andreji Gromykov. Je možné, že Sovětský svaz přiměl jugoslávskou vládu k přehodnocení svého postoje, neboť Avriel dosáhl v březnu souhlasu k přepravě zbraní do jugoslávského přístavu Šibenik, odkud na konci měsíce vyplula loď *Nora* s nákladem československých zbraní.¹²²

Vzhledem k naléhavé potřebě zbraní, které měly být použity v plánované operaci *Nachšon*¹²³, byla alespoň část z nich přepravována letecky. Ben Gurionem schválená letecká operace dostala kódové označení *Balak*. Ve Spojených státech si agenti *jišuvu* najali dopravní letadlo DC-4, které vzlétlo v noci 31. března a následující den dorazilo s československými zbraněmi na letiště Bejt Daras, které Britové právě opustili.¹²⁴

Operace *Nachšon* byla kvůli nedostatku zbraní málem odvolána, ale československé zbraně dorazily právě včas. Jednalo se o 200 pušek, 40 kulometů a 150 tisíc nábojů. O dva dny později, 3. dubna, konečně připlula do Tel Avivu loď *Nora* z přístavu Šibenik s nákladem 500 pušek,

¹²¹ Více o množství, typech a termínech dodání vojenského materiálu viz *Přílohy*.

¹²² RUCKER, *Stalin, Izrael a Židé*, s. 98.

¹²³ Operace *Nachšon* – cílem bylo ovládnutí silnice vedoucí od pobřeží do Jeruzaléma a prolomení obležení města, viz GILBERT, *Izrael : Dějiny*, s. 175.

¹²⁴ The Deal. *Israeli Air Force* [online]. [cit. 15.3.2012]. Dostupné z: <http://www.iaf.org.il/4375-38219-EN/IAF.aspx>.

200 kulometů a 5 milionů nábojů.¹²⁵ Ben Gurion si do deníku poznamenal: „*Věci přišly v pravou chvíli a zachránily Jeruzalém. Vyříd' Ehudovi (Avrielovi), že blahopřeji.*“¹²⁶

Předseda československé vlády a ministr národní obrany schválili pro další dopravu zbraní využití vojenského letiště v Žatci, což souviselo s celkovým rozšířením vzájemné spolupráce. Tzv. *Žatecká akce* značně zintenzívnila leteckou dopravu materiálu, tentokrát již do nově vzniklého Státu Izrael. K dopravě byla používána letadla zakoupená Izraelci z amerických válečných přebytků nebo byly stroje pronajaty včetně osádky a personálu. První letadlo vzlétlo 20. května 1948. Obvyklá trasa letu vedla z Žatce do jugoslávské Podgorice, odkud se pokračovalo přes Korsiku na letiště Ekron¹²⁷ v Izraeli, kam v následujících týdnech denně přistávalo jedno až dvě letadla s nákladem pušek kulometů, pum, leteckých přístrojů, rozmontovaných letadel a náhradních dílů.¹²⁸

Posádku dopravních letadel tvořili převážně Američané, Poláci, Němci, Francouzi, Jihoafričané a Angličané, kteří byli v Žatci ubytováni. Brzy však svým pobytem vzbudili nechtěnou pozornost místních obyvatel. V Žatci také přistály tři bombardéry B-17 zakoupené v USA jako civilní letouny. Zde byly uzpůsobeny k vojenskému použití. Vzlétly 15. července a po cestě bombardovaly egyptské cíle, jeden z nich dokonce Káhiru.¹²⁹

Tyto události však brzy zapříčily nežádoucí mezinárodní publicitu *Žatecké akce*. Například švédské noviny o aktivitách Československa a Izraele přinesly zprávu. USA se diplomatickou cestou dotázaly na přítomnost bombardérů B-17 a pracovníci amerického velvyslanectví zjišťovali podrobnosti přímo v Žatci. Mezinárodní pozornost upřená na letecký most do Izraele napomohla jeho ukončení, stejně jako obavy letecké zabezpečovací služby z neohlášených a nepravidelných přeletů velkých dopravních letadel, jejichž piloti často nerespektovali zásady letecké bezpečnosti. Ministerstvo zahraničních věcí rozhodlo o ukončení

¹²⁵ GILBERT, *Izrael : Dějiny*, s. 175.

¹²⁶ Citováno dle: YEGAR, *Československo, sionismus, Izrael*, s. 92.

¹²⁷ Dnešní izraelská letecká základna Tel Nof.

¹²⁸ DUFEK, *Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie*, s. 124–129.

¹²⁹ ALONI, Shlomo. *Arab-Israeli air wars 1947–82*. Oxford: Osprey Aviation, 2001. s. 13–14.

letecké dopravy od 11. srpna 1948. Za celou dobu trvání *Žatecké akce* odletělo z Československa 92–93 letadel, které celkově přepravily více než 300 tun vojenského materiálu. V menší míře ovšem pokračovala letecká doprava i nadále, a to převážně z letišť v Malackách a Kunovicích.¹³⁰

4.5.4 Letadla pro Izrael

Dodávky vojenského materiálu se neomezovaly jen na pěchotní zbraně a munici. Arabské státy měly značnou kvantitativní a kvalitativní převahu ve vzdušném prostoru, a proto Ehud Avriel a Otto Felix vedli od ledna 1948 jednání s československými leteckými podniky o možnosti nákupu vojenských letadel. Žádost byla předána kompetentním úřadům a již 5. února žádalo ministerstvo národní obrany o stanovisko ministerstva zahraničí k vývozu letadel – 12 až 25 Avíí S-199 a 27 cvičných letadel Avia C-2.¹³¹ Konečná podoba kontraktu byla známa v dubnu. Ben Gurion si tehdy do deníku poznamenal nákup deseti letadel S-199. Dalších patnáct kusů mělo být dodáno do šesti týdnů.¹³²

Na počátku června 1948 předložili izraelští zástupci požadavky na dodávku dalších strojů S-199 a nově také letadel Spitfire LF MK IX E, které Československo po druhé světové válce získalo od Velké Británie. Vzhledem k přechodu československého letectva na sovětskou výzbroj, nedostatku náhradních dílu a výzbroje k těmto strojům, bylo rozhodnuto o jejich prodeji. Zprvu se proti postavily některé složky československého hlavního štábu, ale konečné rozhodnutí ministerstva národní obrany v srpnu povolilo odprodej padesáti letadel Spitfire, avšak s omezeným množstvím munice.¹³³

K přepravě letounů S-199 do Izraele bylo využíváno již zmíněné žatecké letiště, kde byla rozmontovaná letadla naložena a po přistání opětovně sestavena pěti československými mechaniky, kteří pracovali přímo v Izraeli. Část Spitfirů měla být převezena do Jugoslávie

¹³⁰ DUFEK, *Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie*, s. 129.

¹³¹ BULÍNOVÁ, *Československo a Izrael v letech 1945–1956: Dokumenty*, s. 82.

¹³² YEGAR, *Československo, sionismus, Izrael*, s. 99.

¹³³ DUFEK, *Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie*, s. 145–147.

a následně po moři do Izraele. Zbytek přelétával na místo určení rovnou, ale několik letadel nedokázalo let pro technické potíže dokončit.¹³⁴

4.5.5 Finanční podmínky

Není možno opomínat ani ekonomickou motivaci československé pomoci. Československo nedávalo své zbraně Izraeli zadarmo. Mnohdy byla naopak cena nabízených zbraní, například tanků, velmi vysoká. Izrael v té době zakoupil tanky ve Francii, přičemž cena jednoho kusu byla 41 tisíc dolarů. Československá strana oproti tomu požadovala za jeden tank bez výzbroje 75 tisíc dolarů.¹³⁵ Stejně tak tomu bylo i v případě letadel. Jedno letadlo typu S-199, včetně munice a příslušenství, stálo přibližně 190 tisíc dolarů, přičemž v roce 1953 bylo možno za takovou částku zakoupit tři trysková letadla Vampire.¹³⁶

V průběhu roku 1948 poskytla Československá národní banka na nákup zbraní půlroční půjčku, díky níž bylo do konce roku 1948 nakoupeno zboží za devět milionů dolarů.¹³⁷ Zatímco pro Izrael měla československá pomoc hlavně vojenský význam, pro Československo byla velmi důležitá ekonomická stránka věci, což ilustruje i podíl vývozu zbraní do Palestiny na celkovém počtu vyvezených zbraní za rok 1948. Celkově byl z Československa vyvezen vojenský materiál v hodnotě přibližně 25 milionů dolarů, z toho jen vývoz do Palestiny, respektive Izraele měl hodnotu více než 15 milionů dolarů.¹³⁸ Na jejich úhradě se symbolickým způsobem podílela i československá židovská komunita pomocí sbírky, při níž se vybralo skoro devatenáct milionů Kčs.¹³⁹

4.6 Výcvik na území Československa

4.6.1 Letci, tankisté, výsadkáři

Československá pomoc se neomezovala jen na dodávky zbraní. V souvislosti s potřebou zvýšit efektivitu vojenských složek se izraelští

¹³⁴ MÁČE, Jan. *Akce: Důvěrné Izrael*. Praha: Aeromedia, 2006, Armády, technika, militaria, ročník 38, č. 7, s. 45.

¹³⁵ YEGAR, *Československo, sionismus, Izrael*, s. 105.

¹³⁶ Tamtéž, s. 99.

¹³⁷ BIALER, *Between East and West*, s. 175.

¹³⁸ BULÍNOVÁ, *Československo a Izrael v letech 1945–1956: Dokumenty*, s. 206.

¹³⁹ DUFEK, *Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie*, s. 49.

představitelé pokoušeli nalézt vhodné místo pro výcvik vojenských specialistů, a proto se obrátili i na Československo. To jim také v tomto případě vyhovělo a poskytlo kapacity svých vojenských škol pro výcvik pilotů, leteckého personálu, tankistů a parašutistů.

Dohoda o výcviku byla z československé strany potvrzena na počátku května 1948 náčelníkem hlavního štábu, ministrem národní obrany generálem Svobodou i předsedou vlády Klementem Gottwaldem, přičemž se počítalo s výcvikem 300–400 osob po dobu 5–6 měsíců. Potřeba výcviku letců a leteckého personálu vyvstala společně s prodejem československých letadel, pro které musela být obsluha nejprve vycvičena. Kurzy *DI* pro piloty, které měly následně umožnit vytvoření jednoho leteckého pluku, probíhaly od května do konce listopadu v Českých Budějovicích, Hradci Králové, Chrudimi a Prostějově. Kurzy celkově absolvovalo třicet pět letců, kteří byli přeškoleni na letouny S-199. V říjnu bylo rozhodnuto, že někteří piloti budou ještě přeškoleni na Spitfiry. Část z vycvičených pilotů byla také použita pro dopravu těchto strojů do Izraele, ostatní se zapojili do arabsko-izraelské války nebo zůstali jako instruktoři dalších kurzů *DI*.¹⁴⁰

Výcvik výsadkových jednotek probíhal od července do září 1948 ve Stráži pod Ralskem. Přestože se československé výsadkové vojsko teprve utvářelo, mnoho z jeho příslušníků prošlo speciálními kurzy v armádách západních spojenců a Sovětského svazu, někteří se zapojili i do bojů druhé světové války. Pod dohledem zkušených československých instruktorů kurz absolvovalo přibližně padesát dobrovolníků z Izraele, Československa a Maďarska, kteří se v Izraeli zařadili do reorganizovaných parašutistických jednotek.¹⁴¹

Přibližně čtyřicet československých, bulharských, izraelských a polských frekventantů tankistického kurzu, z nichž velké množství mělo bojové zkušenosti, bylo cvičeno v Dědicích u Vyškova v červenci a srpnu 1948. Přestože byly všechny tyto kurzy přísně tajné, nepodařilo se tak

¹⁴⁰ DUFEK, *Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie*, s. 156–162.

¹⁴¹ RUCKER, *Stalin, Izrael a Židé*, s. 100.

rozsáhlou činností utajit a brzy začaly docházet stížnosti ze strany Velké Británie, Spojených států a arabských zemí, což jistě, kromě dalších okolností, přispělo k ukončení výcviku izraelských jednotek na území Československa ke konci roku 1948.¹⁴²

4.6.2 Židovská brigáda

Boj za vlastní židovský stát v Palestině samozřejmě vyvolával sympatie mnohých československých Židů, což získalo ohlas mezi některými československými armádními důstojníky. Vliv zřejmě měl i generální tajemník *Komunistické strany Izraele* Mikunis, který po únoru 1948 podnikl cestu do Československa a do ostatních států východního bloku. Po návratu do Izraele informoval Ben Guriona o svých kontaktech s komunistickými politiky a zároveň žádal Sověty, aby umožnili zapojení východoevropských Židů při obraně židovského státu. Sledoval při tom hlavně své cíle, tedy spojení Izraele a východního bloku.¹⁴³

Výsledkem byla dohoda československých a izraelských zástupců z června 1948, jejímž cílem se stalo: „...organizovati, se souhlasem kompetentních míst, na území ČSR samostatnou bojeschopnou vojenskou jednotku židovských dobrovolníků v počtu přibližně jednoho tisíce mužů a žen. Tato jednotka bude po skončení nutného výcviku státi vládě Izraele k dispozici.“¹⁴⁴ Technickou a praktickou stránku věci měla na starosti československá strana, zatímco financování zajišťoval Izrael. Formování jednotky bylo podporováno představiteli československé armády a KSČ, včetně generálního tajemníka Rudolfa Slánského.¹⁴⁵

V polovině září byla utvořena brigáda, jejímž velitelem se stal major Antonín Sochor. Přihlásilo se zhruba 1450 dobrovolníků, kteří se tímto způsobem chtěli vystěhovat do Izraele. Museli ovšem v Československu zanechat svůj majetek.¹⁴⁶ Brigáda byla umístěna nedaleko Olomouce ve vojenském táboře Libavá. KSČ se brzy pokusila šířit mezi zúčastněnými

¹⁴² DUFEK, *Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie*, s. 170–173.

¹⁴³ RUCKER, *Stalin, Izrael a Židé*, s. 102.

¹⁴⁴ Citováno dle: BULÍNOVÁ, *Československo a Izrael v letech 1945–1956: Dokumenty*, s. 121.

¹⁴⁵ DUFEK, *Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie*, s. 174–175.

¹⁴⁶ YEGAR, *Československo, sionismus, Izrael*, s. 114.

dobrovolníky komunistickou ideologií, avšak valného úspěchu nedosáhla. Na československé straně se tak objevily pochybnosti o smyslu této jednotky, která nebyla dostatečně ideologicky profilovaná. Bylo rozhodnuto, že výcvik bude urychlen a ukončen 5. listopadu. Oproti tomu se izraelská vláda obávala infiltrace komunistickými myšlenkami a rozhodla se, že jednotka bude rozdělena, s čímž československé orgány nesouhlasily. Koncem roku 1948 a začátkem roku 1949 probíhal transport dobrovolníků i s jejich rodinami. Arabsko-izraelská válka se ale již chýlila ke konci a brigáda do bojů vůbec nezasáhla.¹⁴⁷

¹⁴⁷ DUFEK, *Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie*, s. 180–188.

5 OD PŘÁTELSTVÍ K NEPŘÁTELSTVÍ

5.1 Odklon Sovětského svazu od Izraele

Významná podpora ze strany Sovětského svazu, která bezesporu umožnila vznik a přežití židovského státu, byla spíše reakcí na aktuální mezinárodní situaci. Sovětský svaz měl zájem na co možná největším posílení a upevnění svého vlivu. Pomoc Izraeli byla ve složité mezinárodní hře vyhodnocena jako nejlepší možnost, což si později uvědomovala i Golda Meirová a potvrdila to těmito slovy: *„Uznání Sovětským svazem, které následovalo po americkém, mělo jiné příčiny. Teď jsem již přesvědčena, že pro Sověty bylo nejdůležitější vyhnání Anglie z Blízkého východu. Ale na podzim 1947, když probíhaly debaty v OSN, se mi zdálo, že sovětský blok nás podporuje i proto, že Rusové sami zaplatili za své vítězství strašnou cenu, a proto hluboce soucítí s Židy, kteří tak mnoho vytrpěli od nacistů, a chápou, že si Židé svůj stát zasloužili.“*¹⁴⁸ Není proto divu, že se několikaleté přátelské vztahy začaly postupně zhoršovat, když se změnila okolnosti, které „přátelství se sionismem“ dříve zapříčinily. Sovětský svaz již své velmocenské zájmy prostřednictvím Izraele uplatňovat nemohl, což způsobilo proměnu vzájemných vztahů. Podíl na tom mělo několik okolností.

Je možné, že sovětské představitele také zpočátku ovlivnilo silné postavení socialistických myšlenek v židovské části Palestiny, a proto doufali, že by se Izrael mohl stát komunistickým státem. V britské a americké administrativě byly také patrné silné obavy ze sovětských snah, které by šíření komunismu v Izraeli podporovaly. Ale pokud na to Sověti vůbec někdy pomýšleli, brzy si uvědomili, že mnoho možností, jak toho dosáhnout, nemají. *Komunistická strana Izraele* byla příliš slabá, neboť v prvních izraelských parlamentních volbách v roce 1949 získala 3,5 % hlasů a pouhá čtyři poslanecká místa. Sovětští představitelé také začali tuto stranu, která se stavěla proti vzniku Izraele, kritizovat za to, že se stala jen nástrojem izraelské vlády pro uskutečňování jejích cílů

¹⁴⁸ Citováno dle: MEDVEDĚV, *Stalin a židovský problém*, s. 87.

v lidových demokraciích, tedy nákupu dalších zbraní a získávání dobrovolníků. Jinou než politickou možností jak bez přítomnosti armády importovat komunismus do židovského státu Sověti neměli. Moskva proto spíše spoléhala na neutralitu Izraele v počínajícím konfliktu západního a východního bloku.¹⁴⁹

A Izrael také zpočátku neutrální byl, přestože příznivci jednoho či druhého tábora měli přesvědčivé argumenty. Pro orientaci na východní blok hovořil fakt, že ve sféře vlivu Sovětského svazu stále žilo velké množství Židů, kteří by v případě roztržky nemohli do Izraele emigrovat. Na druhé straně byl židovský stát hospodářsky orientován na západní mocnosti. Postupem času se hlavní izraelské politické síly začaly odklánět od politiky neutrality, což nakonec vedlo k identifikaci se Západem.¹⁵⁰

Od roku 1949 se začaly izraelsko-sovětské vztahy pozvolna zhoršovat. Přestože zprávy sovětských diplomatů varovaly před izraelskou vazbou na „*imperialistický tábor*“, v žádném případě se v tomto období nejednalo o otevřené nepřátelství. Sovětská podpora byla spíše nahrazena neutrálním postojem, který ale Izraelcům mnohdy vyhovoval. Jako zlomový se ukázal teprve rok 1951, kdy se naplno projevil výrazný rozpor mezi zájmy obou států.¹⁵¹

Stalinův antisemitismus neměl náboženskou nebo národnostní dimenzi. Byl spíše ovlivněn vnitřními i vnějšími politickými důvody. Ideologická neslučitelnost komunismu a sionismu byla na několik let upozaděna, ale od počátku padesátých let nabyla opět na intenzitě. Izraelští představitelé již definitivně ztratili víru v možnost jakékoli židovské emigrace ze Sovětského svazu. Ani žádný ze sovětských satelitů, kromě Rumunska, už v roce 1951 odchod Židům neumožňoval. Vzrůstající represe komunistických režimů vyústily až v politické procesy,

¹⁴⁹ RUCKER, *Stalin, Izrael a Židé*, s. 114–116.

¹⁵⁰ BIALER, *Between East and West*, s. 17.

¹⁵¹ RUCKER, *Stalin, Izrael a Židé*, s. 139–143.

v nichž byl za nepřítele komunistického zřízení označen sionismus a spolu s ním i Stát Izrael.¹⁵²

5.2 Zhoršení vztahů mezi Československem a Izraelem

Postupné prohlubování rozporů Sovětského svazu a Izraele se samozřejmě promítlo i do vzájemných československo-izraelských vztahů. První náznaky budoucích problémů se objevily po únoru 1948, kdy se bezpečnostní složky začaly intenzívně zajímat o činnost sionistických skupin, kterých na československém území působilo několik. Již před únorem 1948 se československé úřady zajímaly například o *Irgun*, který v lednu uspořádal vojenský výcvikový kurz v Tatrách. Ale proti jeho činnosti se prozatím nijak nezasahovalo. Poté, co komunisté převzali moc, se začalo s důslednějším dělením sionismu podle ideologického hlediska. Pravicový *Irgun* se tak stal terčem nejsilnějších útoků, zatímco posilovaly tendence podporovat levicově zaměřené organizace. Přestože se zpočátku jednalo o iniciativu, která nebyla odsouhlasena vedoucími funkcionáři KSC, od poloviny roku byly přátelské vztahy obou zemí těmito počínajícími protisionistickými náladami částečně narušovány.¹⁵³

V září 1948 byl z iniciativy mezinárodního oddělení ÚV KSC a ministerstva informací založen Svaz československo-izraelského přátelství, který měl oficiálně podporovat rozvoj přátelských styků mezi občany obou států. Skutečné úkoly však byly stanoveny těmito body: „1. pomoci národně osvobozenému boji Židů, konkrétně vojenskému výcviku v ČSR, 2. podporovat pokrokové síly Izraele, zejména komunistickou stranu, 3. paralyzovat činnost sionistických organizací, 4. bojovat proti antisemitismu.“¹⁵⁴ V těchto cílech však svaz celkově úspěšný nebyl. Podpora izraelským komunistům byla zanedbatelná a ani paralyzování sionistických skupin ke znatelným výsledkům nevedlo.¹⁵⁵

¹⁵² RUCKER, *Stalin, Izrael a Židé*, s. 144.

¹⁵³ DUFEK, *Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie*, s. 23.

¹⁵⁴ Citováno dle: DUFEK, *Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie*, s. 21.

¹⁵⁵ DUFEK, *Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie*, s. 21–22.

V roce 1949, stejně jako v případě sovětsko-izraelských vztahů, se už začala zřetelně projevovat neochota československých představitelů k další spolupráci s Izraelem, a to jak ve vojenské, tak i v ekonomické rovině. Československé úřady neměly ohledně ekonomické spolupráce jednotné stanovisko, což nepříznivě ovlivňovalo vzájemná jednání. Izraelci předpokládali, že se Československo zapojí do budování jejich ekonomiky, ale právě v té době začalo docházet ke změnám politické linie, a proto se jejich očekávání nenaplnila. Komunističtí představitelé zároveň pochybovali o izraelské neutralitě, což dokládá i zpráva československého ministerstva zahraničí z května 1949: „*Mezinárodně politicky balancuje Izrael mezi Východem a Západem. Struktura nového státu, jeho obyvatelstva a výsledky posledních voleb naznačují zřetelně, jak asi bude vyhlížet orientace Izraele v budoucnu.*“¹⁵⁶

Diplomatická jednání o vzájemných ekonomických stycích se neúměrně protahovala a obchodní dohoda byla podepsána až v březnu 1950. Prohloubení obchodním vztahů ale nepřinesla a československá strana se o to ani nesnažila. Situaci dále zhoršily rozpory ohledně vzájemných pohledávek, které celou situaci zablokovaly až do roku 1954.¹⁵⁷

Přes veškeré vzájemné neshody ale prodej československých zbraní Izraeli pokračoval. V lednu 1949 byl do Československa vyslán úředník izraelského ministerstva obrany Ašer Citron, který měl za úkol zajistit nákup dalších zbraní. Ben Gurion si do deníku v roce 1950 zapsal nákup 5 tisíc poloautomatických pušek, 40 tisíc pušek a 20 milionů nábojů v celkové hodnotě 6 milionů dolarů.¹⁵⁸ Je velmi pravděpodobné, že dodávky vojenského materiálu pokračovaly do počátku roku 1951.¹⁵⁹ Z toho vyplývá, že vojenské kontakty Československa a Izraele pokračovaly dokonce i době, kdy se již schylovalo k vyústění

¹⁵⁶ Citováno dle: DUFEK, *Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie*, s. 84.

¹⁵⁷ DUFEK, *Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie*, s. 95–98.

¹⁵⁸ RUCKER, *Stalin, Izrael a Židé*, s. 125.

¹⁵⁹ BIALER, *Between East and West*, s. 178.

nepřátelského postoje východního bloku k židovskému státu v podobě protisionistických procesů.

5.3 Sionismus jako politický nepřítel

V souladu se sovětizací východoevropských států dochází k odstraňování ideologických nepřátel, kteří byli pro vládnoucí komunistické strany nepohodlní. Stalinovy obavy ze všeho, co mohlo být zasaženo západními vlivy vedly ke kampani proti kosmopolitismu, která nabrala výrazné antisemitské rysy. Procesy vedené proti Židům a sionistům se rozšířily i do sovětských satelitů.¹⁶⁰

Zároveň se zesilovalo tažení proti sionistickým skupinám v Československu. Postupně se také upouštělo od dělení sionismu na pravicový a levicový, neboť byl sionismus jako celek označen za reakční politický směr.¹⁶¹

5.3.1 Proces s Rudolfem Slánským

Po roztržce Sovětského svazu a Jugoslávie se stal „*titoismus*“¹⁶² veřejným nepřítelem komunistického zřízení. V návaznosti na to se v Maďarsku v roce 1949 uskutečnil proces se skupinou okolo tamního ministra zahraničních věcí László Rajka, který byl viněn z imperialistického americko-jugoslávského spiknutí a následně odsouzen k smrti. V průběhu vyšetřování se objevily informace o šedesáti československých funkcionářích zapletených do tohoto imperialistického spiknutí, jejichž seznam byl zaslán do Prahy. Většina z nich se později během pražského procesu objevila na lavici obžalovaných. Československé úřady si ale zatím nepočínaly příliš aktivně, protože generální tajemník maďarské komunistické strany Rákosi si na jejich pasivitu dokonce stěžoval Moskvě.¹⁶³

Tento tlak přiměl prezidenta Gottwalda a generálního tajemníka KSČ Slánského, aby požádali o pomoc sovětské poradce. První poradci,

¹⁶⁰ RUCKER, *Stalin, Izrael a Židé*, s. 197–199.

¹⁶¹ DUFEK, *Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie*, s. 20.

¹⁶² Označení pro politický směr jugoslávského prezidenta Tita, který se vyznačoval politikou nezávislou na Sovětském bloku

¹⁶³ RUCKER, *Stalin, Izrael a Židé*, s. 200–202.

kteří dorazili do Prahy v říjnu 1949, se svým antisemitským smýšlením netajili. Další skupina poradců, po intervenci z Moskvy na jaře 1951, iniciovala zatýkání komunistických funkcionářů, z nichž mnoho mělo židovský původ.¹⁶⁴

Přesto ještě na počátku vyšetřování nebyla souvislost s židovským původem obžalovaných příliš zřejmá. Zprvu se ani nezdálo, že by hlavním obviněným měl být Slánský. Vyšetřování se ale nevyvíjelo přesně podle představ sovětských poradců. Obvinění z „titoismu“ by mělo pouze omezený charakter a vyšetřovatelé proto museli najít jinou záminku. Nalezli ji v sionismu, čímž celý proces dostal antisemitský charakter. Protisionistický prvek vhodně zapadal do celkového rámce sovětské politiky, jejímž cílem bylo utužení mocenské nadvlády nad satelitními státy. Objevily se i ekonomické záminky v podobě starých předsudků už z dob Rakouska-Uherska – přirovnávání Židů ke kapitalistům. Sovětští poradci také navrhovali obvinít některého vysoce postaveného člena komunistické strany. V neprospěch Slánského svědčil i jeho židovský původ, což vedlo k tomu, že byl vybrán za hlavní postavu údajného sionistického spiknutí.¹⁶⁵

Ministr informací Václav Kopecký 6. září 1951 na zasedání ÚV KSČ boj proti sionismu obhajoval: *„A jako jsme dříve museli bojovat s bestiálním antisemitismem, tak nyní máme co dělat s potíráním sionismu. Poněvadž víme, že vztah mnoha lidí židovského původu se změnil v poměru k dělnické třídě. Hitler Židy pronásledoval, ježto šli s námi, ale nyní mají vztah k anglo-americkému imperialismu, který podporuje Izrael a spekuluje na sionismus jako na prostředek vnitřního rozkladného působení právě ve stranách lidově demokratického zřízení a socialismu.“*¹⁶⁶ Také při celém vyšetřování byl kladen důraz na obžalobu sionismu a Izraele, což vedlo v únoru 1951 k zatýkání těch, kteří se na pomoci Izraeli podíleli. Byli mezi nimi například i Vladimír

¹⁶⁴ DUFEK, Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie, s. 99.

¹⁶⁵ YEGAR, Československo, sionismus, Izrael, s. 134–135.

¹⁶⁶ Citováno dle: BULÍNOVÁ, Československo a Izrael v letech 1945–1956: Dokumenty, s. 246

Clementis a Bedřich Reicin. Nakonec bylo obviněno čtrnáct osob, z nichž jedenáct mělo židovský původ.¹⁶⁷

Týden trvající veřejný proces se skupinou okolo Slánského začal v listopadu 1952. Rozsudek znamenal pro jedenáct obžalovaných trest smrti, tři byli odsouzeni k doživotnímu vězení. Protisionistický a protiizraelský aspekt procesu byl žalobci a oficiální propagandou často zmiňován, což samozřejmě ovlivnilo i veřejné mínění. Právě antisemitský charakter pražského procesu byl mezi srovnatelnými procesy ve východním bloku nejvýraznější.¹⁶⁸

Obvinění vznesená proti Izraeli nabrala reálnou podobu teprve zatčením dvou izraelských občanů – Simona Orensteina a Mordechaie Orena. Orenstein se podílel na jednáních o prodeji československých zbraní do Izraele a Oren hrál roli zprostředkovatele mezi sionistickým hnutím a československými úřady. Oba byli přinuceni svědčit v průběhu procesu se Slánským v neprospěch obžalovaných. Vyšetřovatelé jim také předem připravili výpovědi, ve kterých byl Izrael obviňován ze špionážní a sabotážní činnosti, které se měl účastnit i Ehud Avriel.¹⁶⁹

Československo-izraelské vztahy byly těmito událostmi značně narušeny. Izraelský ministr zahraničí Moše Šaret se v průběhu procesu vyjádřil takto: *„V těchto dnech celý svět opět stojí zděšen a je šokován soudním procesem, který je podvodným představením, odehrávajícím se tentokrát na scéně československého soudu. [...] Náš národ má dobrou paměť a nikdy nezapomene na pomoc, které se mu dostalo, když byl v tísní, a zejména v době, kdy šlo o jeho záchranu a obnovu. Soudní proces v Praze vrhl temný stín na skvělé přátelství mezi Izraelem a Československem a paměť národa zatížil velkým smutkem.“*¹⁷⁰ Situace vyústila až v diplomatickou válku. Českoslovenští představitelé se

¹⁶⁷ RUCKER, *Stalin, Izrael a Židé*, s. 208.

¹⁶⁸ YEGAR, *Československo, sionismus, Izrael*, s. 136.

¹⁶⁹ RUCKER, *Stalin, Izrael a Židé*, s. 207.

¹⁷⁰ Citováno dle: YEGAR, *Československo, sionismus, Izrael*, s. 160.

odmítali setkat s izraelskými diplomaty a izraelský velvyslanec Arje Kubovi byl prohlášen za nežádoucí osobu.¹⁷¹

Následující proces, v němž byl Orenstein odsouzen k doživotí a Oren k patnácti letům vězení, vedl jen k dalšímu zhoršení vzájemných vztahů. Pokusy izraelské strany o jejich propuštění se, přes žádosti izraelského prezidenta, dlouho mívaly účinkem. Až v říjnu 1954 byl Orenstein nečekaně propuštěn. K Orenovu propuštění došlo až v květnu 1956, což souviselo i se sovětsko-jugoslávským usmířením. Nadále však byl sionismus československými představiteli ostře odsuzován, neboť sovětská a československá politika se již zaměřila na navazování přátelských vztahů s arabskými státy.¹⁷²

Vztahy Československa a Izraele se po roce 1956 částečně zlepšili. Zájem o navázání na přátelství z let 1947 až 1949 ale neexistoval. Okolnosti se změnily a minulost byla zapomenuta. Československo už mělo jiné zájmy. Od roku 1955 dodávalo, v souladu se sovětskou politikou, své zbraně Egyptu.¹⁷³

¹⁷¹ DUFEK, *Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie*, s. 89.

¹⁷² YEGAR, *Československo, sionismus, Izrael*, s. 164–169.

¹⁷³ TUCKER, Spencer ROBERTS, Priscilla Mary. *The encyclopedia of the Arab-Israeli conflict: a political, social, and military history*. Santa Barbara, Calif.: ABC-CLIO, c2008. s. 280–281.

6 ZÁVĚR

Sny židovského národa o vytvoření vlastního nezávislého židovského státu v *Erec Jisra'el*, které skrytě přežívaly v myslích všech Židů po celém světě od dob, kdy ztratili možnost vládnout si sami ve své zemi, získaly v 19. století reálnou podobu prostřednictvím sionistického hnutí. Koncem tohoto století Theodor Herzl, jako nejvýznamnější postava počátků tohoto ideologického směru, představil světovému veřejnému mínění i Židům samotným vizi, která se po následujících padesát let stala pro mnohé vysněným cílem, jemuž zasvětili své životy. Pro stoupence sionismu to však v žádném případě nebylo jednoduché půlstoletí. Úsilí, které vyvinuli při budování židovské národní domoviny v Palestině se neobešlo bez překážek a těžkostí. Ti, kteří se rozhodli navrátit do země svých dávných předků, se vraceli tam, kde je jen málokdo vítal. Vznik židovského státu byl pro Araby, jejichž předkové již v Palestině žili po dlouhá staletí, něčím nepředstavitelným.

Ani činnost sionistických organizací na mezinárodním poli dlouho nepřinášela pro obdivovatele Herzlovy myšlenky více, než neurčité přísliby *Balfourovy deklarace*. A ani mandátní správa nad Palestinou, která po první světové válce připadla Velké Británii, nedokázala sionistickému hnutí konkrétním způsobem napomoci v budování židovské domoviny, tím spíše, že postupem času se začaly britské zájmy stále více přiklánět ve prospěch arabských obyvatel Palestiny.

Druhá světová válka s sebou přinesla mnoho změn a nových problémů. Holocaust, který si vyžádal šest milionů židovských obětí, strhl pozornost celého světa na těžký osud židovského národa, jenž neměl vlastní stát. Neschopnost Velké Británie vyřešit palestinskou otázku vedla k tomu, že zodpovědnost nad dalším osudem Svaté země převzalo mezinárodního společenství. Tehdy se střetly různorodé zájmy velkého množství aktérů mezinárodního systému, které nakonec vyústily ve schválení rozdělení Palestiny na dva nezávislé státy.

K tomu by ale nikdy nedošlo, kdyby se státy východní bloku tak pevně nepostavily za myšlenku vytvoření nezávislého židovského státu. Role Sovětského svazu byla pro uskutečnění sionistických cílů klíčová, přestože neměla výrazný morální nebo emocionální rozměr, ale byla spíše výsledkem pragmatického uvažování kremelských politiků a diplomatů. V nejvyšších patrech sovětské politiky byla tato pomoc shledána jako nejvhodnější možnost k podpoře vlastní velmocenské role, kterou se Sovětský svaz, jako jedna z vítězných mocností druhé světové války, rozhodl hrát. V počínající studené válce se Sověti snažili co nejvíce oslabit pozici západních velmocí tam, kde chtěli uplatňovat své vlastní zájmy. Součástí těchto snah bylo i oslabování vlivu Velké Británie prostřednictvím diplomatické a později i vojenské podpory, které se dostalo rodícímu se izraelskému státu.

Nový stát ale musel od samého počátku bránit vlastní existenci proti regulérním armádám okolních arabských států, které byly vyzbrojeny britskými zbraněmi. Kritický nedostatek zbraní znamenající pro *jišuv* zásadní ohrožení v prvních měsících bojů pomohly zmírnit také dodávky zbraní z východního bloku. Sovětský svaz v tomto případě využil Československou republiku, která se stala hlavním dodavatelem vojenského materiálu pro Izrael. Došlo tak k nečekanému paradoxu. Jen několik let po druhé světové válce se Židé vyzbrojením československými zbraněmi, které měly často německý původ, postavili proti britským zbraním v arabských rukou.

Výběr Československa samozřejmě nebyl náhodný a měl celou řadu příčin. Již od dob první republiky byli vrcholní představitelé československého státu zastánci a podporovateli sionistických ideálů. Tomáš Garrigue Masaryk byl díky svým humanistickým postojům oceňován židovskou komunitou jak uvnitř československých hranic, tak i mimo ně. Stejnou podporu vyjadřoval i jeho nástupce v prezidentském úřadu Edvard Beneš, ale historické okolnosti zásadně změnily ráz Evropy a celého světa.

Přesto se prvorepublikové tradice vstřícné a přátelské politiky vůči sionismu v mnohém zachovaly i po druhé světové válce. Československo se zasloužilo o podporu vzniku židovského státu a umožňovalo i transport židovských uprchlíků z východní Evropy přes své území. Tou nejvýznamnější pomocí, které se Izraeli od Československa dostalo, však byla pomoc materiální. Československo bylo schopné, vzhledem ke své rozsáhlé zbrojní výrobě, dodávat do Izraele velké množství zbraní, které umožnily rodící se izraelské armádě zadržet a odrazit postup arabských útočníků.

Ale nebyly to jen zbraně, letadla a jiné vojenské vybavení. Na území Československa byli cvičeni dobrovolníci a příslušníci izraelské armády pro letecké, tankové a parašutistické složky. Byla zde také utvořena a vycvičena brigáda složená z židovských dobrovolníků, přestože do bojů přímo nezasáhla.

Je těžké určit, jak by arabsko-izraelská válka dopadla bez československých zbraní, ale podle názoru toho, kdo by snad mohl nejlépe posoudit význam československé pomoci, byla role těchto zbraní naprosto zásadní. Dvacet let po ukončení této války prohlásil historicky první premiér Státu Izrael David Ben Gurion: *„Zachránily zemi. Nepochybuji o tom. České zbraně byly tou největší pomocí, jakou jsme dostali. Zachránily nás a velmi pochybuji, že bychom bez nich mohli přežít první měsíc.“*¹⁷⁴ Ve stejném duchu hovořila i pozdější izraelská ministerská předsedkyně Golda Meirová: *„Ať se za posledních dvacet pět let změnil sovětský vztah k nám jakkoliv, nikdy nezapomenu na obrázek, který jsem poznala tehdy. Kdo ví, jestli bychom vydrželi, kdybychom neměli zbraně a munic, které jsme si mohli koupit v Československu a převézt je přes Jugoslávii a jiné balkánské státy v těch těžkých dnech na začátku války, dokud se v červnu 1948 situace nezměnila.“*¹⁷⁵

Jak Golda Meirová uvedla, vztah Sovětského svazu a spolu s ním i celého východního bloku k Izraeli se radikálně změnil. Když pominuly

¹⁷⁴ Citováno dle: BIALER, *Between East and West*, s. 181.

¹⁷⁵ Citováno dle: MEDVEDĚV, *Stalin a židovský problém*, s. 86.

důvody, které Sovětský svaz k pomoci židovskému státu vedly, postupně se přátelské vztahy začaly měnit v nepřátelství. Politické procesy, které byly výsledkem mocenského boje odehrávajícího se za zdi Kremlu, vyústily, prostřednictvím zuřivého antisemitského a protisionistického rázu, v obvinění směřovaná proti samotnému Izraeli.

Také v Československu se bylo nutné vypořádat s těmi, kteří měli podíl na pomoci Izraeli. Jména obviněných v procesu se Slánským jsou toho jen důkazem. Je paradoxní, že stát, který sehrál tak významnou roli při boji Izraele o přežití, se jen o několik let později stal jedním z jeho nejzuřivějších nepřátel. Komunistický režim potřeboval zahladit tuto „nevhodnou“ kapitolu svých dějin, proto se snažil postavit proti všemu, co ji jen mohlo připomínat.

Izraelci na to přesto nikdy nezapomněli. Není divu, neboť role východního bloku spolu s Československem byla pro vznik a přežití jejich státu zásadní, ať už byly její příčiny jakékoli. Samozřejmě není možné tvrdit, že samotné československé zbraně zachránily Izrael. Bez nich by však mohl Blízký východ vypadat úplně jinak než dnes.

7 Seznam použité literatury a pramenů

7.1 Monografie

ALONI, Shlomo. *Arab-Israeli air wars 1947–82*. Oxford: Osprey Aviation, 2001. 96 s. ISBN 978-184-1762-944.

AVINERI, Šlomo. *Zrození moderního sionismu*. Praha : Sefer, 2001. 250 s. ISBN 80-85924-28-5.

BIALER, Uri. *Between East and West: Israel's foreign policy orientation, 1948-1956*. New York: Cambridge University Press, 1990, 292 s. ISBN 05-213-6249-0.

BULÍNOVÁ, Marie, Jiří DUFEK, Karel KAPLAN a Vladimír ŠLOSAR. *Československo a Izrael v letech 1945–1956: Dokumenty*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1993, 399 s. ISBN 80-852-7012-9.

ČAPEK, Karel. *Hovory s T. G. Masarykem*. Praha: Fr. Borový a Čin, 1946, 239 s.

ČAPKOVÁ, Kateřina. *Češi, Němci, Židé?: Národní identita Židů v Čechách 1918-1938*. Praha: Paseka, 2005, 355 s. ISBN 80-7185-695-9.

DUFEK, Jiří, Karel KAPLAN a Vladimír ŠLOSAR. *Československo a Izrael v letech 1947–1953: studie*. Praha: Doplněk, 1993, 203 s. ISBN 80-857-6526-8.

GILBERT, Martin. *Churchill a Židé*. Praha: BB art, 2008, 381 s. ISBN 978-807-3813-277.

- GILBERT, Martin. *Izrael : Dějiny*. Praha : BB art, 2002. 668 s. ISBN 80-7257-740-9.
- HAUMANN, Heiko. *Dějiny východních Židů*. Olomouc: Votobia, 1997, 224 s. ISBN 80-7198-181-8.
- KRUPP, Michael. *Osmnáct století Izraele*. Praha : Nakladatelství P3K, 2010. 141 s. ISBN 978-80-87-186-05-3.
- LEVIN, Nora. *The Jews in the Soviet Union since 1917: Paradox of survival*. New York: New York University Press, 1990, 560 s. ISBN 978-081-4750-513.
- MAUROIS, André. *Dějiny Francie*. Praha: Lidové noviny, 495 s. ISBN 80-710-6098-4.
- MEDVEDĚV, Žores. *Stalin a židovský problém: nová analýza*. Brno: Stilus, 2005, 285 s. ISBN 80-903-5503-X.
- PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. Praha: Sefer, 2001, 702 s. Judaika, sv. 10. ISBN 80-859-2433-1.
- REICH, Bernard. *A Brief History of Israel*. New York: Facts On File/Checkmark Books, c2008, 382 s. ISBN 08-160-7127-6.
- RUCKER, Laurent. *Stalin, Izrael a Židé*. V Praze: Rybka Publishers, 2001, 313 s. ISBN 80-861-8253-3.
- SACHAR, Howard. M. *Dějiny Státu Izrael*. Praha: Regia, 1998. 767 s. ISBN 80-902484-4-6.
- SELFA, Lance. *The struggle for Palestine*. Chicago, IL: Haymarket Books, 2002. 222 s. ISBN 19-318-5900-0.

TERNER, Erich. *Dějiny Státu Izrael*. Pardubice: Kora, 1991, 266 s. ISBN 80-901-0920-9.

TUCKER, Spencer a Priscilla Mary ROBERTS. *The encyclopedia of the Arab-Israeli conflict: a political, social, and military history*. Santa Barbara, Calif.: ABC-CLIO, c2008. ISBN 18-510-9999-9.

YEGAR, Moshe. *Československo, sionismus, Izrael: historie vzájemných vztahů*. Praha: East Publishing, 1997, 235 s. ISBN 80-7187-087-0.

ZOUPĽNA, Jan. *Od jišuvu k Izraeli: formování izraelských mocenských elit 1919-1949*. Praha: Libri, 2007, 327 s. ISBN 978-807-2773-367.

7.2 Články a příspěvky ve sbornících

Avia S-199 (čs. verze Messerschmitt Bf 109G/K) - stíhací letoun.

Vojenský historický ústav Praha [online]. Vojenský historický ústav, © 2006 [cit. 16.3.2012]. Dostupné z:

<http://www.vhu.cz/cs/stranka/letecke-muzeum/fotogalerie-kbely4>.

ČERMÁKOVÁ, Radka. *Československá republika - nový stát ve střední Evropě a Židé*. In: SOUKUPOVÁ, Blanka a ZAHRADNÍKOVÁ, Marie. *Židovská menšina v Československu ve dvacátých letech*. Praha: Židovské muzeum, 2003, s. 9–20. ISBN 80-85608-72-3.

ČERMÁKOVÁ, Radka. *Poválečné Československo. Obnovený stát ve střední Evropě*. In: LUDVÍKOVÁ, Miroslava, SALNER, Peter a SOUKUPOVÁ, Blanka. *Židovská menšina v Československu po druhé světové válce*. Praha: Židovské muzeum, 2009, s. 23–35. ISBN 978-80-86889-90-0.

- DAVIDSON, Lawrence. *Truman the Politician and the Establishment of Israel*. *Journal of Palestine Studies*. 2010, roč. 39, č. 4, s. 28-42. ISSN 0377-919X. DOI: 10.1525/jps.2010.XXXIX.4.28. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/10.1525/jps.2010.XXXIX.4.28>.
- KOCHAVI, Arie J. *The Struggle against Jewish Immigration to Palestine*. *Middle Eastern Studies*. 1998, roč. 34, č. 2, s. 146-167. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/4283956>.
- MÁČE, Jan. *Akce: Důvěrné Izrael*. Praha: Aeromedia, 2006, Armády, technika, militaria, ročník 38, č. 7, ISSN1802-4823.
- MATHEW, William M. *War-Time Contingency and the Balfour Declaration of 1917: An Improbable Regression*. *Journal of Palestine Studies*. 2011, roč. 40. ISSN 0377919X. DOI: 10.1525/jps.2011.XL.2.26. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/info/10.1525/jps.2011.XL.2.26>.
- MENDELSSON, David. *Les Congrès sionistes*. In: Jewish Agency for Israel [online]. [cit. 4. 3 .2012]. Dostupné z: <http://www.jewishagency.org/JewishAgency/French/Jewish+Education/Israel+et+Sionisme/Congres+sionistes>.
- SOUKUPOVÁ, Blanka. *T. G. Masaryk a židé (Židé): legenda a skutečnost*. In: POJAR, Miloš, SOUKUPOVÁ, Blanka a ZAHRADNÍKOVÁ Marie. *Židovská menšina v Československu ve třicátých letech*. Praha: Židovské muzeum, 2004. s. 96–111. ISBN 80-85608-94-4.
- SOUKUPOVÁ, Blanka. *T. G. Masaryk a židé (Židé), židé (Židé) a T. G. Masaryk: legenda a skutečnost*. In: SOUKUPOVÁ, Blanka a ZAHRADNÍKOVÁ, Marie. *Židovská menšina v Československu ve dvacátých letech*. Praha: Židovské muzeum, 2003, s. 113–125. ISBN 80-85608-72-3.

ZAHRADNÍKOVÁ, Marie. *Palestina – země zaslíbená? Pohled českožidovských asimilantů a sionistů na Palestinu ve dvacátých letech*. In: SOUKUPOVÁ, Blanka a ZAHRADNÍKOVÁ, Marie. *Židovská menšina v Československu ve dvacátých letech*. Praha: Židovské muzeum, 2003, s. 77–97. ISBN 80-85608-72-3.

7.3 Internetové zdroje

Chaim Weizmann. In: Jewish Virtual Library [online]. 2012 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z:

<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/weizmann.html>.

Mandate. In: *Encyclopædia Britannica* [online]. 2012 [cit. 2012-04-08].

Dostupné z:

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/361608/mandate>.

David Ben-Gurion. In: Jewish Virtual Library [online]. 2012 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z:

http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/ben_gurion.html.

The Deal. *Israeli Air Force* [online]. [cit. 15.3.2012]. Dostupné z:

<http://www.iaf.org.il/4375-38219-EN/IAF.aspx>.

THE DECLARATION OF THE ESTABLISHMENT OF THE STATE OF ISRAEL May 14, 1948. In: Israel Ministry of Foreign Affairs [online].

2008 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z:

<http://www.mfa.gov.il/MFA/Peace%20Process/Guide%20to%20the%20Peace%20Process/Declaration%20of%20Establishment%20of%20State%20of%20Israel>.

- GALNOOR, Itzhak. *The Zionist Debates on Partition: (1919-1947)*. Israel Studies. 2009, roč. 14, č. 2, s. 74–87. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/30245854>.
- Golda Meir. In: Jewish Virtual Library [online]. 2012 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/meir.html>.
- The Haganah. In: Jewish Virtual Library [online]. 2012 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/History/haganah.html>.
- The Holocaust: How Vast was the Crime. Yad Vashem [online]. [cit. 2012-02-18]. Dostupné z: <http://www1.yadvashem.org/yv/en/holocaust/about/index.asp>.
- Irgun Zeva'i Le'umi. In: Jewish Virtual Library [online]. 2012 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/History/irgun.html>.
- Jewish Agency for Israel (JAFI). In: Jewish Virtual Library [online]. 2012 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Orgs/jafi.html>.
- Moshe Sharett. In: Jewish Virtual Library [online]. 2012 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/sharett.html>.
- THE QUESTION OF PALESTINE BEFORE THE UNITED NATIONS. In: United Nations Department of Public Information [online]. 2003 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://www.un.org/Depts/dpi/palestine/ch1.pdf>.

Third International. In: Encyclopædia Britannica [online]. 2012 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z:
<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/290606/Third-International>.

UNITED NATIONS: General Assembly 106 (S-1). Special Committee on Palestine. In: UNISPAL [online]. 2012 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z:
<http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/F5A49E57095C35B685256BCF0075D9C2>.

UNITED NATIONS: General Assembly Resolution 181 (II). Future government of Palestine. In: UNISPAL [online]. 2012 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z:
<http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/7F0AF2BD897689B785256C330061D253>.

The Yishuv: The Jewish Community in Mandatory Palestine. In: Jewish Virtual Library [online]. 2012 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z:
<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/isdf/text/halamish.html>.

8 Resumé

This bachelor thesis named „*The Establishment of the State of Israel and the Aid from the Czechoslovak Republic*“ deals with the relations between the Czechoslovak Republic and the State of Israel.

Jewish state in Palestine was the aim of the Zionist movement since the late 19th century. After more than fifty years, they were successful when the United Nations General Assembly adopted a resolution for the establishment of an independent Jewish state in Palestine. On 14 May 1948, Israel proclaimed its independence and next day it was attacked by five Arab states.

The thesis describes the history relations of Czechoslovakia and Jews and consequently describes diplomatic and military support, which Israel received from Czechoslovakia. After World War II the Soviet Union adopted a pro-Zionist foreign policy, which enabled Czechoslovakia to supplied arms to Israel during the Arab-Israeli war. Czechoslovakia also helped with training military specialist and Jewish volunteers.

But in the late 1940s and early 1950s the friendly attitude of the Soviet Union and the Eastern block to Israel was changed. Military and diplomatic support from Czechoslovakia was stopped. Czechoslovak-Israeli relations were further strained when anti-Zionist and anti-Semitic propaganda in the Soviet Union and Czechoslovakia increased at the beginning of 1950s. In the same time General Secretary of Czechoslovak Communist Party Rudolf Slánský and other politicians were put on trial. They were accused of treason and Zionism.

9 Přílohy

Příloha 1: Balfourova deklarace

Foreign Office,

November 2nd, 1917.

Dear Lord Rothschild,

I have much pleasure in conveying to you, on behalf of His Majesty's Government, the following declaration of sympathy with Jewish Zionist aspirations which has been submitted to, and approved by, the Cabinet

His Majesty's Government view with favour the establishment in Palestine of a national home for the Jewish people, and will use their best endeavours to facilitate the achievement of this object, it being clearly understood that nothing shall be done which may prejudice the civil and religious rights of existing non-Jewish communities in Palestine, or the rights and political status enjoyed by Jews in any other country'

I should be grateful if you would bring this declaration to the knowledge of the Zionist Federation.

A handwritten signature in dark ink, reading 'A. J. Balfour'. The signature is written in a cursive style with a large initial 'A' and 'J'. Above the signature, there is a small handwritten mark that appears to be 'Y. in'.

Zdroj: <http://www.mfa.gov.il/MFA/Peace+Process/Guide+to+the+Peace+Process/The+Balfour+Declaration.htm>.

Příloha 2: Území přidělené Izraeli rezolucí OSN z listopadu 1947 a území získané v průběhu první arabsko-izraelské války

Zdroj: <http://www.warchat.org/history/history-middle-east/arab-israel-war-1948-1949.html>

Příloha 3: Přehled prodaných lehkých zbraní a munice

Tab. 1. Lehké (pěchotní) zbraně a munice

Druh vojenského materiálu	Množství	Datum		Poznámka
		Dodávky	Schválení	
Pěchotní puška P-18 (karabina Mausser vz. 98)	4 500	24.1.48	13.1.1948	Přes záp. okupační zónu, z Belgie lodí do Haify. Hodnota dodávky 35 mil. Kčs
Kulomet MG-34	200	24.1.48	13.1.1948	
Munice ráže 7,92 mm	5 040 000	24.1.48	13.1.1948	
Pěchotní puška P-18	10 000	2-4/48	3/1948	Vyexpedováno ze ZB firmou Intrasped na let. Praha-Ruz.
Kulomet MG-34	1 415	2-4/48	3/1948	
Munice ráže 7,92 mm	8 000 000	2-4/48	3/1948	
Pěchotní puška P-18	6 000	4.6.48		Ze ZB přepraveno auty fy Intrasped Brno na letiště Žatec, odkud leteckým mostem přímo do Izraele
	2 000	17.5.48		
	2 000	31.5.48		
Bodák s pochvou vz. 24	10 000	12.6.48		
Kulomet MG-34	1 200	18.4.48		
	1 100	12.5.48		
	1 100	15.5.48		
Kul. pistole ZK-382	4	8.6.48		
Kul. pistole ZK-383	8	8.7.48		
náboje Parabelum	1 000	8.6.48		
	2 000	8.7.48		
Automatická puška ZK-420 ráže 7,92 mm	10			Tyto zásilky zbraní a munice byly podle dopravních možností a kapacit fy Intrasped přepr. ze ZB na let. Žatec, později na let. Malacky
Těžký kulomet ZB-37 s pods.	200	5/48	7.7.1948	
Lehký kulomet ZB-26 (Bren)	500			
Pěchotní puška P-18 s bod. a pochvou vz. 24	10 000	27.8.48	23.7.1948	
Kulomet MG-34	500	27.8.48	23.7.1948	
Náboje ráže 7,92 mm	30 000 000	23.7.1948		
Pistole ČZ 7,65 mm	250	8.6.1948		V září byla povolena nabídka na prodej 10–15 tisíc pistolí ČZ 7,65 nebo 6,35 mm do Izraele prostř. České Zbrojovky Strakonice
Náboje 7,65 mm	250 000	8.6.1948		
Pistole ČZ 7,65 mm	250		22.6.1948	
Pistole ČZ 6,35 mm	10		22.6.1948	
Náboje 7,65 mm	125 000		22.6.1948	
Náboje 6,35 mm	5 000		22.6.1948	
Storanové pásy k MG-34	10 000	16.12.1948		
Náboje 7,92 mm	3 000 000	1.7.1948		
Těžký kulomet ZB-37 s komplet. příslušenstvím (bez optiky)	300	6/48		
	200	7/48		
	200	8/48		
Pěchotní puška P-18	7	7/48	8.7.1948	

Zdroj: DUFEK, *Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie*, s. 131.

Příloha 5: Přehled prodané těžké vojenské techniky a zbraní

Druh vojenského materiálu	Množství	Datum		Poznámka
		Dodávky	Schválení	
Minomet 59 mm vz. 36N	20	5/1949	19.11.48	Původním rozhodnutím MNO se předpokládalo dodat 40 minometů a 10 zář. hlavní, vzhledem ke značné opotřebenosti a neúplnosti se snížil počet i cena.
Minometný granát v obalu	26 010			
Záložní hlavěň minometu 50 mm vz. 36N	5			
Horská houfnice 105 mm vz. 40N s výstrojí a kárami	4	5/1949	27.9.48	V říjnu 1948 byl tento dělostřelecký materiál předán ŠZ, k značným opravám a záměně poškozeného a neúplného materiálu. Konečná cena za houfnici v únoru 1949 stanovena na 1 186 300 Kčs a za granát DNG 2380 Kčs.
Kompletní ostré granáty typu DNG vz. 38 A1 a A1	1 636			
Granáty stejného typu, bez počínových náplní a nitropenta a zapalovačů	176			
Dálkové náplně pro granáty	500			
Zápalkové šrouby C 12N	200			
Bakelitové pouzdro na granát. zapalovače	2 103			
Kompletní ostré granáty OČG včetně obalů	291			
Minomet 50 mm vz. 28N s příslušenstvím (bez stranových zaměřovačů)	30	5/1949	3.1.49	Vzhledem k neúplnosti a zastaralosti (především u zaměřovačů a min. granátů) cena stanovena za minomet 28 680 Kčs a granát v obalu 508 Kčs)
Minometný granát vz. 39/40, vz. 39/41 a vz. 39/42 v obalu (některé prameny vzpomínají minometry 50 mm vz. 36M)	27 720			
Minomet 80 mm vz. 36 s kompletní výstrojí a zaměřovači	4	5/1949	1.10.48	Konečná cena za minomet stanovena 67 000 Kčs a za lehkou minu s náplní včene obalu 1080 Kčs.
Ostrá mina lehké vz. 36 v obalu	4 911		6.1.49	
Mina bez dílčích náplní v obalu	897			
Munice pro horský kanon 75 mm vz. 36N:				Přesný počet vyvezených kanonů není znám. Od září 1948 kanony a příslušná munice podle nařízení plk. Pally předány voj. správou představitelům ŠZ na letišti Malacky
Ostrý granát nárazový DNG	5 459	22.9.48	10.8.48	
Ostrý časovaný granát DČG	116			
Průpalný granát vz. 38C	648			
Horský kanon 75 mm vz. 28/J	12		6.1.49	Údaje o skutečně vyvezených houfnicích a minometech, o počtu munice do Izraele nejsou doposud známé.
Houfnice 100 mm vz. 16/19	12			
Minomet 82 mm vz. 34N	32		3.1.49	
Minomet 50 mm vz. 36N	18			
Minomet 120 mm vz. 42N	16		3.1.49	

Zdroj: DUFEK, *Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie*, s. 136–137.

Příloha 5: Přehled ostatního vojenského materiálu a licencí

Druh vojenského materiálu	Množství	Datum		Poznámka
		Dodávky	Schválení	
Pancéřové plechy pro stavbu pancéřovaných vozů			29.3.1949	Uvedené povolení MNO o dodávce pro Izrael Poldi Kladno
Protitankové hlavně 3 RST hrubované a předvrtané	200		5.2.1949	
Průvlaky s diadurovým jádrem pro tažení nábojnic z mosazi kalibru 11,34 mm a 7,90 mm			22.1.1949	Uvedené povolení MNO Spojeným ocelárnám Praha
Strojní zařízení na vrtání minometných hlavních do průměru 150 mm, dělových hlavních průměru 54 mm a délky 1200 mm			19.10.48 25.10.48	Uvedené povolení MNO pro ŠZ
Licenční výroba minometu 120 mm typu B-24 a příslušného střeliva a přímou dodávku 3–5 baterií (po 4 minometech v baterii) s 5–10 000 příslušné minometné munice			2.2.1949	Uvedené povolení MNO pro ŠZ
Výrobní zařízení a dokumentace k výrobě 80 000 nábojů 7,92 mm denně			18.1.1949	Uvedené povolení MNO pro ZB
Výsadkové padáky	60		21.7.1949	
Osobní automobil Škoda 1101 P (pohotovostní)	2	3.1.1950		
	8	28.6.1950		
Trieder 6x30	1 000	2.12.1949		Povoleno vyvézt do Izraele ř. Čs. závody přesného strojírenství
Kapesní buzola	2 000	2.12.1949		
Libelový kvadrant	250	2.12.1949		
Záměrná buzola	25	2.12.1949		
NGL prach – destičkový	600 kg			Povoleno firmě Synthezia
– páskový	200 kg			
Černý prach trhací vz. A	300 kg			
Kalometrická bomba	2	17.12.1948		
Triedr 6x30	1 000		23.11.1950	MNO povolilo vyvézt uvedený materiál, ostatní optický měl být Čs. závody přesného strojírenství přesně specifikován
Triedr 7x50	1 000		23.11.1950	
Polní telef. kabel čs. vz. 30	400 km	10/48	21.9.48	Spojovací materiál pro Izrael odprodalo SZ za 778 000 Kčs.
telefonní buben vz. 21	800	10/48	21.9.48	
svinovač kabelů vz. 21	50	10/48	21.9.48	

Zdroj: DUFEK, *Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie*, s. 140.

Příloha 6: Přehled letecké techniky, materiálu, zbraní a munice

Druh vojenského materiálu	Množství	Datum		Poznámka
		Dodávky	Schválení	
Stíhací letoun S-199 (vývozní označení C-210)	10	do konce	30.3.1948	Původním rozhodnutím MNO bylo povoleno vyvezení 12–25 let. S-199, které bylo na základě rozšířených požadavků zplnomocněnců Jewish Agency konkretizováno po uzavření obchodní smlouvy v novém výnosu MNO. Celková cena obchodního kontraktu byla stanovena ve výši 1 798 480 US dolarů. Po zalétání letounů na podnik. letišti Avie přelétly na letiště Žatec, po demontáži a uložení do přepr. beden dopravními let. putovaly do Palestiny
Messerschmitt Bf-109 G	Výrob. čís.	5/1948	a 20.4.1948	
čs. výroby s motory Juno	30, 32,			
111F, s kompletním palubním a zbraňovým vybavením (pilotní výstrojí, padáku na sedadlo, radio- stanice, 2 kulometry typu 131N, 2 kulometry typu 151N, pumových závěsníků, cíličem a signální pistolí), municí (20 000 nábojů ráže 13 mm,	33, 36,			
2000 nábojů ráže 20 mm,	37, 38,			
5 pum 500 kg, 400 pum	42, 282,			
70 kg a 30 sign. raket)	286 a 287			
a náhradními motorovými a drakovými díly a součástkami (dle výběru a zkušenosti leteckého závodu Avia)	200 000			
Motor letecký Juno 211	4			
Padák (různých modifikací)	20	26.5.48	17.1.1949	
Synchronizace a radiostan.	1			
Stíhací letoun S-199 s kompletní výstrojí, výzbrojí a municí: (celkově)	15	6-8/48	4.6.1948	Evid.(výrobní) čísla dodaných letounů: 88, 89, 90, 91, 93, 94, 95, 96, 98, 100, 302, 307, 310 a 311. Posledním, patnáctým letounem byl S-199, který na konci srpna 1948 při výcviku pilotů DI havaroval (evid. číslo 63)
-střelivo ráže 13 mm	750 000	8/1948		
-střelivo ráže 20 mm	150 000	8/1948		
-let. puma 1 kg trhaví NSD1	100 000	7-8/48	7.6.1948	
-let. puma 2 kg trhaví NSD1	100 000	7-8/48	7.6.1948	
-let. puma 10 kg OTLP vz. 34	3 000	7-8/48	7.6.1948	
-let. puma 20 kg OTLP vz. 34	150	7-8/48	7.6.1948	
-let. puma 70 kg	7 500	7-8/48		
-let. puma 250 kg	750	7-8/48		
Letecká puma 500 kg	20	7/1948	9.7.1948	
Letecká puma 250 kg	30	7/1948	9.7.1948	
Mechanický zapalovač k let. pumám AZ-80	200	7/1948	7/1948	Okamžitá dodávka odeslaná na letiště Žatec určená pro vyzbrojení bombard.

Tabulky balistických křivek pro pumy 75, 250, 500 kg				letounů B-17
Kyslíkové přístroje	12			
Kulometry vz. 131N	6			
Kulometry vz. 151N	8			
Letecká puma 10 kg OTLP vz. 34	3 000	9/1948	8/1948	Kontrakt v celkové hodnotě 82 500 US dolarů podepsán se ŠZ 14.8.1948
Letecká puma 20 kg OTLP vz. 34	1 500	9/1948	8/1948	
Síhací letoun S-89 (Spitfire LF MK IX E) s kompletní výstrojí, ale s omezeným počtem palubních zbraní a letecké munice Záložní palubní zbraně a munice:	59 (50)	9/1948 až 1950	7.6.1948 3.8.1948 8.11.1948 25.7.1949	Na počátku jednání a rozhodování o celkovém možném počtu těchto letounů k odprodeji bylo 50 let. schopných po běžných opravách a revizích okamžitě předat, 9 let. značně opotřebovaných, plně schopných po větších opravách, 3 let. havarovaných, na náhradní díly. Celková prodejní cena byla 48 700 000 Kčs
Kulomet S 20 na B	30		18.8.1949	
Kulomet Browning 12,7 mm	52			
Kulomet Browning 6,72 mm	63			
Letecká munice ráže HS 20 mm (pro 1 kulomet)	115 000			
Letecká munice ráže 12,7 mm (pro 1 kulomet)	85 000			
Letecká munice ráže 6,72 mm (pro 1 kulomet)	65 000			
Záložní letecký motor Merlin 66	10			
Sedadlové padáky	12			
Přídavné nádrže na 300 l	24			
Palivové nádrže	45			
Benzínová čerpadla	15	9/1949	15.9.1948	Materiál dodaný do Avia Kunovice k přípravě 12 letounů S-89 pro přelet do Izraele
Vysílače benzínoměru	10			
Listy vrtule	24			
Přídavné nádrže na S-89	12			
Sportovní letoun M-1C „Sokol“ ve zvláštní úpravě	2	3/1949	14.3.1949	Uvedené letouny byly dodané prostřednictvím podniku KOVO-letecký prodej izrael. soukromým osobám nebo společnosti EL AL. V září 1948 byla
Cvičné větroně Z-23 „Honza“ Z-24 „Krajánek“, Z-25 „Šohaj“	20	1949-50	14.3.1949	
Akrobatický větroň LF-107 „Luňák“	5	1949	14.9.1948	
Sportovní letoun M-1C „Sokol“	1	3/1949	22.3.1949	
Cestovní letoun Aero-45	1	3/1949	22.3.1949	
Sportovní letoun E-114	1	2/1950	13.2.1950	nabídnuata licenční výroba větroně Z-24 „Krajánek“
Cvičný větroň LG-125 „Šohaj“	1	2/1950	13.2.1950	
Naviják s motorem HORCH	1		14.4.1949	

Zdroj: DUFEK, *Československo a Izrael v letech 1947–1953: Studie*, s. 145–147.

Příloha 7: Supermarine Spitfire zakoupený v Československu ve službách izraelského letectva

Zdroj: <http://www.iaf.org.il/182-18145-en/IAF.aspx?indx=5>